



**AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ**  
**GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ**

**MÜZİK ANASANAT DALI**

**EGE BÖLGESİNDE KULLANILAN SELANİK ZURNASI VE**  
**KABA ZURNA ÜZERİNE BİR İNCELEME**

**OĞUZ PAKSOY**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**DOÇ. DR. SEVİLAY GÖK**

**ANTALYA, 2024**





**AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ**  
**GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ**

**MÜZİK ANASANAT DALI**

**EGE BÖLGESİNDE KULLANILAN SELANİK ZURNASI VE KABA ZURNA**  
**ÜZERİNE BİR İNCELEME**

**OĞUZ PAKSOY**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**DOÇ. DR. SEVİLAY GÖK**

**ANTALYA, 2024**

**KABUL ve ONAY SAYFASI**

Oğuz PAKSOY tarafından hazırlanan “Ege Bölgesinde Kullanılan Selanik Zurnası ve Kaba Zurna Üzerine Bir İnceleme” başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından Müzik Anasanat Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.  
27.05.2024

|              |  |  |
|--------------|--|--|
| Jüri Başkanı |  |  |
| Jüri Üyesi   |  |  |
| Jüri Üyesi   |  |  |

Bu çalışma, Akdeniz Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği’nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri tarafından uygun bulunmuştur.

Doç. Bekir KIRIŞCAN

Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürü

## TEŞEKKÜR

Çalışmamın her aşamasında beni destekleyen ve hiç zaman yalnız bırakmayan, tüm tecrübe ve bilgi birikimini benimle paylaşan, bana heyecan kazandırıp motivasyonumu arttıran, her noktada sabır ile beni ileriye taşıyan, karamsar olmama fırsat vermeyen, yüreklendirip daha ilerisi için hedeflere yönlendiren, tüm aşamanın her saniyesini yöneten, iyi ki var dediğim... çok ama çok değerli danışman hocam Doç. Dr. Sevilay GÖK'e,

Her zaman minnet duyduğum ve enstrümanımda bu günlere gelmeme vesile olan ve tez sürecinde bilgi ve birikimlerini paylaşarak destek veren çok değerli Kaval hocam Doç. Dr. Aytunç AYDIN'a,

Çalışmanın doğru sistemde yürümesi için uyarılar ve bilgi birikimini paylaşan değerli hocam Doç. Dr. Alper BÖREKÇİ'ye,

Yüksek lisanssa başladığım günden bu yana her aşamada bilgi birikimi ve özel karakteri ile yanımda olan ve hiçbir öğrencisine enerjisi tükenmeyen çok değerli hocam Prof. Dr. Cengiz ŞENGÜL'e,

Tezin oluşum aşamasında her zaman yanımda olan, gece gündüz arayıp bir şeyler danışabildiğim, görüşleri ile bana yol gösteren değerli hocam Prof. Dr. Hasan ARAPGİRLİOĞLU'na,

Yüksek lisans ders süresince, engin bilgilerini paylaşıp, sıkılmadan usanmadan bizleri aydınlatan değerli hocam Prof. Dr. Gökmen ÖZMENTEŞ'e,

Lisans döneminde sınıf arkadaşım olan ve çalışmamın bitmesi noktasında tüm desteğini ve psikolojik olarak motivasyonunu esirgemeyen canım arkadaşım, değerlim Öğr. Gör. Dr. Deniz DİNCEL'e,

Çalışma konumdaki engin bilgi birikimini ve nicelerini benimle paylaşan çok kıymetli hocam Öğr. Gör. Abdurrahim KARADEMİR'e,

Çalışma aşamasında hiçbir zaman desteğini esirgemeyen her zaman yanımda olan değerli hocam Doç. Dr. Kürşat ÇELİK'e,

Eğitim ve kariyer konusunda desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen ve beni destekleyen, Çalıştığım kurum olan İsmail Baha Süreksan Konservatuvarı Müdürü

değerli Okan ATİLA'ya,

Hayatıma girdiği günden bu yana, hep yanımda olan ve beni motive eden değerli eşim Burcu PAKSOY ve çocuklarım Nefes PAKSOY ve Atlas PAKSOY'a

Çalışmanın sonlanması noktasında her daim yanımda olan ve destek veren değerli kardeşlerim Mevlüt Can YAYLA ve Yılmaz ATEŞ'e

Ve hayatımda iyi ki var olan tüm aileme ve birbirinden değerli hocam, arkadaşım ve yöneticilerime, minnet ve şükran ile teşekkürlerimi sunarım.

Oğuz PAKSOY

Antalya, 2024

**T.C.**  
**AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ**  
**GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ**

|            |               |                                                                                                               |
|------------|---------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Öğrencinin | Adı Soyadı    | Oğuz PAKSOY                                                                                                   |
|            | Numarası      | 202253011804                                                                                                  |
|            | Anasanat Dalı | Müzik                                                                                                         |
|            | Danışmanı     | Doç. Dr. Sevilay GÖK                                                                                          |
|            | Tezin Adı     | Ege Bölgesinde Kullanılan Selanik Zurnası ve Kaba Zurnanın Yapısal ve Teknik Özellikleri Üzerine Bir İnceleme |

**ÖZ**

Ege bölgesinde kullanılan Selanik zurnası ve kaba zurnanın yapısal ve teknik özelliklerinin irdelendiği betimsel nitelikli bu çalışmada, çalgıların benzerlik ve farklılıklarının ortaya konması, enstrüman yapım malzemeleri, icra edilirken perde kullanımı ve çalgılara ilişkin pozisyon farklılıklarının karşılaştırılması amaçlanmıştır. Bu tip çalgıların bahsi geçen özelliklerinin karşılaştırılmalı olarak incelenmesi bölgeye özgü halk müziği çalgı kültürünün korunması ve gelecek nesillere kaynak oluşturulması bakımından çalışmanın önemli bilgileri bir araya getirmiştir. Bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden “durum çalışması” modeli ile desenlenmiştir. Çalışma için öncelikle detaylı bir literatür taraması yapılmıştır. Çalışma verileri doküman (kaynak) incelemesi ve yarı yapılandırılmış görüşme yolu ile toplanmıştır. Zurnaların yapım malzemesinde erik, şimşir, kayısı gibi ağaçlar kullanılmaktadır. Çalışmada kullanılan Selanik Zurnası tam boy 357.5 mm ile 450 mm ölçüleri arasında değişmektedir. Kaba Zurnanın ise tam boyu 542 mm olarak ölçülmüştür. Selanik Zurnası ile Kaba Zurna karşılaştırıldığında kamış, boru, kanel, kalak gibi materyallerin arasında boyut farklılıkları olduğu belirlenmiştir.

**Anahtar Kelimeler:** Ege Bölgesi, Zurna, Selanik Zurnası, Kaba Zurna, Türk Halk Müziği.

**T.R.**  
**AKDENİZ UNIVERSITY**  
**INSTITUTE FINE ARTS**

|            |              |                                                                                                                                         |
|------------|--------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Student' s | Name Surname | Oğuz PAKSOY                                                                                                                             |
|            | Number       | 202253011804                                                                                                                            |
|            | Department   | Music                                                                                                                                   |
|            | Supervisor   | Doç. Dr. Sevilay GÖK                                                                                                                    |
|            | Thesis Title | An Examination on the Structural and Technical Characteristics Comparison of the Selanik Zurna and Kaba Zurna Used in the Aegean Region |

**ABSTRACT**

In this descriptive study examining the structural and technical characteristics of the “Selanik Zurna” and “Kaba Zurna” used in the Aegean region Turkish Folk Music, the aim is to identify the similarities and differences between these instruments, compare their construction materials, the use of pitches during performance, and positional differences related to the instrument playing. The comparative analysis of the mentioned characteristics of these types of instruments has brought together significant information for the preservation of the regional folk music instrument culture and for providing a resource for future generations. This study is designed using the "case study" model, one of the qualitative research methods. Initially, a detailed literature review was conducted for the study. The study data were collected through document (source) analysis and semi-structured interviews. Woods such as plum, boxwood, and apricot are used in the construction of the instruments. The “Selanik Zurna” used in the study varies in total length between 357.5 mm and 450 mm. The total length of the “Kaba Zurna” was measured as 542 mm. When comparing the “Selanik zurna” and “Kaba Zurna”, it was determined that there are size differences among materials such as reed, tube, cinnamon, and kanellon.

**Keywords:** Aegean Region, Zurna, Selanik Zurna, Kaba Zurna, Turkish Folk Music.



## İÇİNDEKİLER

|                                                             |      |
|-------------------------------------------------------------|------|
| KABUL ve ONAY SAYFASI .....                                 | i    |
| TEŞEKKÜR.....                                               | ii   |
| İÇİNDEKİLER .....                                           | vi   |
| TABLolar DİZİNİ .....                                       | viii |
| ŞEKİLLER DİZİNİ.....                                        | ix   |
| BÖLÜM 1: GİRİŞ.....                                         | 1    |
| 1.1. Problem Durumu.....                                    | 2    |
| 1.2. Alt Problemler .....                                   | 4    |
| 1.3. Amaç .....                                             | 5    |
| 1.4. Araştırmanın Önemi.....                                | 5    |
| 1.5. Sayıtlar .....                                         | 5    |
| 1.6. Sınırlılıklar .....                                    | 5    |
| BÖLÜM 2: KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ LİTERATÜR.....         | 6    |
| 2.1. Ege Bölgesinin Coğrafik Konumu ve Kültürel Yapısı..... | 6    |
| 2.2. Türk Halk Müziği Nefesli Çalgıları .....               | 7    |
| 2.2.1. Zurna .....                                          | 8    |
| 2.2.3. Dilli Kaval .....                                    | 9    |
| 2.2.4. Çifte Kaval .....                                    | 10   |
| 2.2.5. Mey .....                                            | 11   |
| 2.2.6. Tulum .....                                          | 12   |
| 2.2.7. Sipsi.....                                           | 13   |
| 2.2.8. Zambır.....                                          | 14   |
| 2.2.9. Duduk (Düdük) .....                                  | 14   |
| 2.2.10. Çığırma .....                                       | 15   |
| 2.2.11. Çifte-Argun .....                                   | 16   |
| 2.2.12. Gırnata (Klarinet) .....                            | 17   |
| 2.3. Zurnanın Tarihçesi .....                               | 18   |
| BÖLÜM 3: YÖNTEM .....                                       | 23   |
| 3.1. Araştırmanın Modeli .....                              | 23   |
| 3.2. Veri Toplama Araçları ve Veri Çözümleme .....          | 23   |
| 3.3. Evren ve Örneklem .....                                | 24   |

|                                                           |    |
|-----------------------------------------------------------|----|
| 3.4. Araştırmanın Planı .....                             | 24 |
| BÖLÜM 4: BULGULAR ve YORUMLAR.....                        | 25 |
| 4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar ..... | 25 |
| 4.2 İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar.....    | 42 |
| 4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....   | 56 |
| BÖLÜM 5: SONUÇ ve ÖNERİLER .....                          | 61 |
| 5.1. Sonuç.....                                           | 61 |
| 5.2. Öneriler .....                                       | 62 |
| KAYNAKÇA.....                                             | 64 |
| EKLER.....                                                | 67 |
| ÖZGEÇMİŞ .....                                            | 73 |

## TABLOLAR DİZİNİ

| Sıra            | Tanımlama                                                                                                                                         | Sayfa |
|-----------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------|
| <b>Tablo 1.</b> | Bir Oktavlık Türk Müziği La Ekseni İfade Edilerek ve Batı Müziği Piyoano Karşılığı Ses Dizisi                                                     | 53    |
| <b>Tablo 2.</b> | Fiziksel Özellik ve Yapısal Farklılıkların Bir Kısmı Olan Enstrüman Üzerindeki Delikler ve Ölçüleri.                                              | 57    |
| <b>Tablo 3.</b> | Murat Memiş ve Mehmet Çeltek Yapımı Selanik Zurnaları, Ali Rıza Acar Yapımı Kaba Zurna Kamış, Lüle (Kanel-Boru) ve Nazik (Nezik) Karşılaştırması. | 58    |
| <b>Tablo 4.</b> | Murat Memiş ve Mehmet Çeltek Yapımı Selanik Zurnaları, Ali Rıza Acar Yapımı Kaba Zurna Kalak Bölgesi ve Çaplar                                    | 59    |

## ŞEKİLLER DİZİNİ

| Sıra      | Tanımlama                                                                                | Sayfa |
|-----------|------------------------------------------------------------------------------------------|-------|
| Şekil 1.  | Ege Bölgesi İller Haritası                                                               | 6     |
| Şekil 2.  | Mehmet Çeltek Yapımı Selanik Zurnası                                                     | 8     |
| Şekil 3.  | Alanya İmece müzik yapımı Dilsiz kaval                                                   | 9     |
| Şekil 4.  | Yaşar Güç Yapımı Dilli Kaval                                                             | 10    |
| Şekil 5.  | “Zonguldak Yapımı “Çifte (Kaval)                                                         | 10    |
| Şekil 6.  | Alanya İmece müzik yapımı Mey                                                            | 11    |
| Şekil 7.  | Alanya İmece Müzik Yapımı Mey Kamışı                                                     | 11    |
| Şekil 8.  | Engin Dervişoğlu Yapımı Tulum                                                            | 12    |
| Şekil 9.  | Mehmet Bedel Yapımı Sipsi                                                                | 14    |
| Şekil 10. | A. Serdar Kastelli’nin Koleksiyonu Kerkük Yapımı Zambır                                  | 14    |
| Şekil 11. | TRT Radyo Sanatçısı Zafer Taşdan Yapımı Duduk                                            | 15    |
| Şekil 12. | Burdur Yapımı Çığırma                                                                    | 16    |
| Şekil 13. | Hatay Yapımı Çifte-Argun                                                                 | 16    |
| Şekil 14. | Ramsey Marka Ramazan Kor Yapımı Sol Klarnet                                              | 18    |
| Şekil 15. | 1720 Şenliğinde, Surnâme-i Vehbi, 3593, y.                                               | 20    |
| Şekil 16. | 1720 Şenliğinde, Surnâme-i Vehbi, 3593, y.                                               | 21    |
| Şekil 17. | 1720 Şenliğinde, Surnâme-i Vehbi, 3593, y.                                               | 21    |
| Şekil 18. | Manisa Salihli ilçesinden Gürcan Curacı Yapımı Selanik Zurna Kamışı.                     | 26    |
| Şekil 19. | Manisa Salihli ilçesinden Gürcan Curacı Yapımı Selanik Zurna Kamışı. (Çoklu)             | 26    |
| Şekil 20. | İzmir Mordoğan ilçesinden Mehmet Çeltek Yapımı Selanik Zurna. Lülesi                     | 27    |
| Şekil 21. | İzmir Mordoğan ilçesinden Mehmet Çeltek Yapımı Selanik Zurna. Lülesi (farklı açıdan)     | 28    |
| Şekil 22. | İzmir Mordoğan ilçesinden Mehmet Çeltek Yapımı iki Parça Selanik Zurnası “Kalak Bölgesi. | 29    |
| Şekil 23. | Manisa Salihli ilçesinden Murat Memiş Yapımı Yekpare                                     | 29    |

|                  |                                                                                                                                                                              |    |
|------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
|                  | Selanik Zurnası Kalak Bölgesi.                                                                                                                                               |    |
| <b>Şekil 24.</b> | İzmir Mordoğan ilçesinden Mehmet Çeltek Yapımı Selanik Zurnası Nazik (nezik) Bölgesi                                                                                         | 31 |
| <b>Şekil 25.</b> | Manisa Salihli ilçesinden Murat Memiş Yapım Yekpare Selanik Zurnası Nazik (Nezik) Bölgesi                                                                                    | 31 |
| <b>Şekil 26.</b> | 5 delik kapalı şekilde Türk müziği LA ekseni baz alınarak bu sese LA (A) denilmektedir. Piyano karşılığı ise Sİ (B) sesidir                                                  | 32 |
| <b>Şekil 27.</b> | 4 delik kapalı şekilde Türk müziği La ekseni baz alınarak bu sese Si (Si) denilmektedir. Piyano karşılığı ise Do Diyez (C Diyez) sesidir                                     | 33 |
| <b>Şekil 28.</b> | 3 delik kapalı şekilde Türk müziği LA ekseni baz alınarak bu sese Do € denilmektedir. Piyano karşılığı ise Re (D) tonudur                                                    | 34 |
| <b>Şekil 29.</b> | 2 delik kapalı şekilde Türk müziği La ekseni baz alınarak bu sese Re (D) denilmektedir. Piyano karşılığı ise Mi € tonudur                                                    | 34 |
| <b>Şekil 30.</b> | 1 delik kapalı şekilde Türk müziği La ekseni baz alınarak bu sese Mi € denilmektedir. Piyano karşılığı ise Fa Diyez (F Diyez) tonudur                                        | 35 |
| <b>Şekil 31.</b> | 1 delik kapalı, arkadaki 8. Delik açık şekilde Türk müziği LA ekseni baz alınarak bu ses Fa Diyez (F Diyez) denilmektedir. Piyano karşılığı ise Sol Diyez (G Diyez) tonudur. | 35 |
| <b>Şekil 32.</b> | 5 delik açık şekilde Türk müziği La ekseni baz alınarak karara sesine Sol (G) denilmektedir. Piyano karşılığı ise La (A) tonudur.                                            | 36 |
| <b>Şekil 33.</b> | 6 delik kapalı şekilde Türk müziği LA ekseni baz alınarak bu sese pes La (A) denilmektedir. Piyano Si (B) tonudur                                                            | 37 |
| <b>Şekil 34.</b> | 7,5 delik kapalı şekilde Türk müziği La ekseni baz alınarak bu sese Fa (F) denilmektedir. Piyano karşılığı ise La (A) tonudur.                                               | 38 |
| <b>Şekil 35.</b> | 7 delik kapalı şekilde Türk müziği La ekseni baz alınarak bu sese Mi € denilmektedir. Piyano karşılığı ise Fa (F Diyez) tonudur.                                             | 38 |
| <b>Şekil 36.</b> | İzmir Mordoğan ilçesinden Mehmet Çeltek Yapımı “Selanik Zurnası                                                                                                              | 40 |
| <b>Şekil 37.</b> | Manisa Salihli ilçesinden Murat Memiş Yapımı “Selanik                                                                                                                        | 41 |

|                  |                                                                                                                                                                                                                                   |    |
|------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
|                  | Zurnası                                                                                                                                                                                                                           |    |
| <b>Şekil 38.</b> | İstanbul Ali Rıza Acar Yapımı Kaba Zurna “Kamış                                                                                                                                                                                   | 42 |
| <b>Şekil 39.</b> | İstanbul Ali Rıza Acar Yapımı Kaba Zurna “Lülesi                                                                                                                                                                                  | 43 |
| <b>Şekil 40.</b> | Manisa Salihli ilçesinden Murat Memiş Yapımı Avurtlak.                                                                                                                                                                            | 44 |
| <b>Şekil 41.</b> | “İstanbul Ali Rıza Acar Yapımı Kaba Zurna “Kalak” Bölgesi                                                                                                                                                                         | 45 |
| <b>Şekil 42.</b> | İstanbul Ali Rıza Acar Yapımı Kaba Zurna Nazik (nezik) Bölgesi Üst Kısım.                                                                                                                                                         | 47 |
| <b>Şekil 43.</b> | İstanbul Ali Rıza Acar Yapımı Kaba Zurna “Nazik (nezik)” Bölgesi                                                                                                                                                                  | 47 |
| <b>Şekil 44.</b> | 7 delik kapalı şekilde Türk müziği La ekseni baz alınarak karara                                                                                                                                                                  | 49 |
| <b>Şekil 45.</b> | Sesine La (A) denilmektedir. Piyano karşılığı ise Si (B) tonudur.                                                                                                                                                                 | 49 |
| <b>Şekil 46.</b> | Alan 5 delik kapalı şekilde Türk müziği La ekseni baz alınarak bu sese Do € denilmektedir. Piyano karşılığı ise Re (D) tonudur.                                                                                                   | 50 |
| <b>Şekil 47.</b> | 4 delik kapalı şekilde Türk müziği La ekseni baz alınarak bu sese Re (D) denilmektedir. Piyano karşılığı ise Mi € tonudur.                                                                                                        | 50 |
| <b>Şekil 48.</b> | 3 delik kapalı şekilde Türk müziği La ekseni baz alınarak bu ses Mi € denilmektedir. Piyano karşılığı ise Fa Diyez (F Diyez) tonudur.                                                                                             | 51 |
| <b>Şekil 49.</b> | 2,5 delik kapalı şekilde, sol el işaret parmağı ve orta parmak kapalı, sağ el işaret parmağı ve orta parmak kapalı şekilde, Türk müziği La ekseni baz alınarak bu ses Fa (F) denilmektedir. Piyano karşılığı ise Sol (G) tonudur. | 52 |
| <b>Şekil 50.</b> | 2 delik kapalı şekilde Türk müziği LA ekseni baz alınarak bu ses SOL (G) denilmektedir. Piyano karşılığı ise LA(A) tonudur.                                                                                                       | 52 |
| <b>Şekil 51.</b> | Alan 1delik kapalı şekilde Türk müziği La ekseni baz alınarak bu ses La (A) denilmektedir. Piyano karşılığı ise Si (B) tonudur.                                                                                                   | 53 |
| <b>Şekil 52.</b> | İstanbul Ali Rıza Acar Yapımı” Kaba Zurna”.                                                                                                                                                                                       | 55 |

## BÖLÜM 1: GİRİŞ

Zurna çalgısı, geçmişten günümüze kadar askeri törenlerde ve sosyal hayatın pek çok yerinde (düğün, karşılama vb. eğlenceler gibi) kültürel bir unsur olarak toplum tarafından benimsenmiştir. Tarih boyunca varlığını sürdürmekle beraber zengin Türk müziği kültürünün bir parçası olarak yörelere göre farklı icra etme biçimi ile geleneği yansıtmaları bakımından gelecek kuşaklara aktarılmaya devam etmektedir. TDK Güncel Türkçe Sözlüğüne göre (2024) gelenek; bir toplumda, bir toplulukta eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlar; anane, örf, tradisyon olarak tanımlanmıştır. Geleneğin bu denli önemli bir taşıyıcısı olan davul ve zurna toplumların vazgeçilmez bir parçası olmuştur. Davul, İslamiyet öncesi dönemlerde Gök Tanrı inancına sahip kamların, şamanların ayinlerinde dini bir öneme de sahiptir. Günümüzde dahi Ramazan aylarında özellikle sahur vakitlerinde davul kullanımı bir ritüel olarak devam etmektedir. Davul ve zurna Anadolu'nun hemen hemen her yerinde kullanılmakta ve sınırları aşmaktadır. "Kökeni Asya hunlarına dayanan günümüzdeki şeklini Uygurlar döneminde aldığı tahmin edilen zurna, Türk dünyasında davulla birlikte popüler açık hava sazıdır. Anadolu'da genellikle şimşir ağacından yapılan zurna, çok kuvvetli bir sese sahiptir. Şimşirin yanı sıra dişbudak, gürgen, ardıç, zurna yapımında kullanılan diğer ağaçlardandır" (Vural, 2017:284).

Zurnanın bölgelere göre kullanımı; boyut farklılıkları, çalım teknikleri ve yapısal çeşitlilikleri bakımından birçok değişikliğe sahiptir. Anadolu kültürünün müzikal zenginliğinin bir yansıması olarak zurna çalgısının birçok farklı boyutta, farklı icra biçimlerinde ve farklı kullanım alanlarında olması, bunun yanında çalgı çeşitliliği ve yöresel icra farklılıkları bakımından günümüze kadar gelmesi de kültürel aktarımın ve somut olmayan kültürel mirasın önemli bir göstergesidir. Davul ve Zurna ile zeybek, karşılama, horon, bar, halay, çiftetelli, bozlak, barak, kırık havalar vd. gibi halk müziğinin hemen hemen tüm türleri icra edilebilmektedir. Asya, Avrupa ve Afrika kıtasında da kullanıldığı bilinen zurnanın, özellikle Anadolu ve Balkanlarda yaygın olarak kullanıldığı bilinmektedir. Türk halk müziğinin yanı sıra rock, pop gibi diğer müzik türlerinde de kullanılmaktadır.

Zurna, kaba zurna, orta zurna, cura zurna, zil zurna gibi boyutlarına göre

adlandırılan türlerinin yanında Halay zurnası, Selanik zurnası gibi yöre ve dans türlerine göre de isimlendirilmektedir. Bu çalışmanın ana konularından biri olan Selanik Zurnası da, Ege bölgesinde icra biçimi ve boyut olarak dikkat çekmekte ve yöredeki türkü ve halk oyunları müziklerinin icralarında sıklıkla kullanılmaktadır.

### 1.1. Problem Durumu

Türkiye coğrafi olarak Karadeniz, Doğu Anadolu, Güney Doğu Anadolu, İç Anadolu, Marmara, Ege ve Akdeniz olmak üzere yedi bölgeye ayrılır. Her bölgenin kendine has müzik kültürü bulunmasının yanında bu bölgelerdeki müzik kültürü iller, ilçeler hatta köyler arasında birtakım farklılık ve benzerlikler göstermektedir. Bu benzerlik ve farklılıklar Anadolu müzik kültürünün ne denli zengin olduğunun da bir göstergesidir. Bunun yanında kültürel olarak Teke Yöresi, Trakya Yöresi gibi kendine has müzik yapısı olan ve birkaç ili kapsayan bölgeler de bulunmaktadır. Bu bölge ve yörelerdeki halk müziği türlerindeki farklılıkları örneklendirecek olursak; Karadeniz’de, Horon, Hora, İç Anadolu’da; Kaşık, Bozlak, Doğu Anadolu’da; Halay, Bar, Ege’de Zeybek, Teke Yöresi ’de Zortlatma, Gurbet, Trakya’da Karşılama türleri yer almaktadır. Bu müzik türlerinin yanında, Anadolu halk oyunları ve halk türkülerini icrası içerisinde, oldukça çeşitli çalgılar da yer almaktadır. Bunlar; Telli Çalgılar, Nefesli Çalgılar, Yaylı Çalgılar, Vurmalı Çalgılar ve Körüklü Çalgılar olmak üzere sınıflandırılmaktadır.

Telli çalgılar: Türkiye genelinde telli çalgılar denildiğinde zihinde oluşan ve sevilen, geleneksel olarak en yaygın biçimde karşılaşılan bağlama ailesi bölgesel olarak belirli isimler almıştır. “Bu çalgılar çeşitli boyalarda ve değişik adlarda bütün Türk dünyasında da yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu aileye giren çalgılara ülkemizin çeşitli yerlerinde bağlama, saz, meydan sazı, tambura, cura, on iki telli, çöğür, bozuk, ırızva, kopuz vb. adlar verilmektedir” (Ozanoğlu, 2011:64).

Nefesli çalgılar; “Kaval, Dilli Kaval, Çifte Kaval, Mey, Zurna, Tulum, Sipsi, Zamdır, Düdük, Duduk, Çığırma, Argun, Gırnata (klarnet)

Vurmalı çalgılar; Darbuka, Bendir, Tef, Kaşık, Nağara, Maşa, Parmak Zili, Çalpara, Davul, Doli (koltuk davulu)

Yaylı çalgılar; Kabak Kemane, Kemanca, Kemençe, Tırnak Kemençe, Keman



Tuşlu körüklü çalgılar; Akordeon, Garmon (Şengül, 2007:937).

Anadolu'nun zengin kültürünün, farklı enstrümanların varlığını oluşturmada da önemli bir rolünün olduğu bilinen bir gerçektir. Kültürel zenginliği oluşturan ise, o kültürün geçmişi, zaman içerisindeki değişimi ve gelişimi, toplumsal ve coğrafi farklılıklar, toplumun yaşamış olduğu olaylar, deneyimler, örf, adet, gelenek ve göreneklerdir. Çalgı kültürü de bu doğrultuda, müzik kültürünün gelişim süreciyle doğru orantılı olup, yöresel icra farklılıkları, çalgı türleri, çalgının teknik ve yapısal özellikleri bakımından, teknolojik gelişmeleri de takip eden süreçte ve toplumun estetik değer yargılarına da dayanarak gelişimini sürdürmektedir.

Ege bölgesi halk türkülerinin icrasında ve halk oyunlarında ağırlıklı olarak davul ve zurna kullanılmaktadır. Araştırmanın konusu olarak Ege Bölgesinde kullanılan zurnalar incelendiğinde Selanik Zurnası ve Kaba Zurna olmak üzere iki farklı şekilde görülmektedir. Selanik Zurnası ve Kaba Zurnanın teknik, yapısal ve ses dizisi olarak benzer özelliklerinin yanında birbirlerinden farklı özellikleri de bulunmaktadır.

Ege Bölgesinde yer alan kültürel toplum yoğunluğuna göre, bu çalgıların iller ve ilçeler içerisinde, eserlerin icrasına göre hem beraber hem ayrı olarak kullanılmaktadır. Aydın, Muğla ve Manisa illeri halkoyunları ve halk türküleri, düğünleri ve geleneksel eğlence yaşantıları “Kaba Zurna” ve davul ile yapılırken, İzmir, Manisa Salihli ve Turgutlu ilçelerinde ise “Selanik Zurnası” ve davul ile yapılmaktadır. Buna bağlı olarak, bu çalışmada Selanik zurnası ve Kaba zurnanın benzerlik ve farklılıklarının hem yörelere hem çalgı icrasına hem de çalgının teknik özelliklerine yönelik detaylarının öne çıkarılması hedeflenmektedir.

Ege bölgesi, müzikal kültür noktasında birçok göç ile harmanlanması ile göçmenlere, mübadele ile gelen yurttaşlara da yurt olmuş bir bölge özelliği taşıması bakımından da önemlidir. Bu bağlamda birçok kültürel ve müzikal çeşitliliği de bünyesinde barındırmaktadır demek yerinde olacaktır.

Yaşamın her boyutunda, kültürel farklılıklara ev sahipliği yapmakta olan bu bölge, yıllar içerisinde etkileşim ile enstrümanlarına da bazı geçişler sağlamıştır. Selanik zurnası bunların en önemli örneklerinden biridir. Türkiye’de bu konu üzerine araştırma ve derleme çalışmaları yapan, birçok kitap ve kaynağa arşivi ile destek olan Abdurrahim Karademir konu ile ilgili şunları ifade etmektedir.

*“Selanik Zurnacıları; ilk olarak Muğla’nın Fetiye ilçesine, sonra Denizli Acıpayam ilçesine, oradan İzmir Menemen Ulucak ilçesine, daha sonra Manisa merkez ve Manisa Turgutlu İlçesine, son olarak da birkaç arkadaş Muğla Merkeze yerleşiyor. Bunları bir derleme çalışmasında bana anlatan Bekir Onur ve İsmet Okyay’dı. Oktay ve Bekir, dedesinin dedesinden müzisyen bir ailenin bireyleriydi. Bu bahsettiğim kişiler 1923’te mübadele ile gelen, aslı Roman kökenli Yunanistan’da yaşayan Müslüman olan, düğün yapan müzisyenlerin, Türkiye’ye gelip yerleştiği bölgelerdir” (A. Karademir ile Kişisel Görüşme, 26.07.2021).*

Bu doğrultuda Selanik Zurnasının zamanla göçmenler tarafından Ege bölgesine ve zeybek kültürüne uyum sağladığı söylenebilir.

“Horasan” göçmeni olan Abdalların müzisyen olarak devam ettirdiği aile geleneği ve ekonomik kazançlarının sağlandığı “Kaba Zurna” icracılığı önemli bir meslek olmuştur.

Zurnanın yapısal farklılıkları icracıların çalış stillerindeki değişiklikler, icra sırasında kullanılan donanım, çalma sırasında kullanılan teknikler, zurnalardaki boyut ve çap farklılıkları, çalgının perde yapı değişkenleri, yapan ustaların başka illerde olması, icracıların nerden göç ettikleri ve kültüre uyum sağlamaları gibi birçok durum Zurna icrasında önemli değişkenlerdir.

Bu noktalardan hareketle araştırmanın problem cümlesi şu şekilde oluşturulmuştur; “Ege Bölgesinde kullanılan Selanik Zurnası ve Kaba Zurnanın yapısal ve teknik özellikleri bakımından benzerlik ve farklılıkları nelerdir?”.

## **1.2. Alt Problemler**

Çalışmanın alt problemleri şunlardır;

1. Selanik zurnasının yapım malzemeleri (gövdesi, kamışı, lülesi (boru-kanel), kalak, nazik (nezik) bölgesi) ve ses dizisi nasıldır?
2. Kaba zurnasının yapım malzemeleri (gövdesi, kamışı, lülesi (boru-kanel), kalak, nazik (nezik) bölgesi) ve ses dizisi nasıldır?
3. Selanik Zurnası ile Kaba Zurnanın arasındaki yapısal ve teknik olarak benzerlik/ farklılıklar nelerdir?

### 1.3. Amaç

Bu çalışmanın amacı, Ege Bölgesi'nde kullanılan iki farklı zurnanın yapısal ve teknik özelliklerini inceleyip aralarındaki benzerlik ve farklarını detaylı bir şekilde ortaya koymaktır. Bu çalışma ile görüşme, gözlem ve doküman incelemesi yoluyla toplanan veriler, Selanik Zurnası ve Kaba Zurna çalgılarının yapım malzemeleri, icra edilirken klavyelerin kullanımı farkları ve çalgılara ilişkin pozisyon farklılıkları karşılaştırılarak bütünsel bir yaklaşımla ele alınması ve böylece iki farklı Zurnanın teknik, yapısal ve yöreye özgü dokularının derinlemesine incelenmesi amaçlanmaktadır.

### 1.4. Araştırmanın Önemi

İki farklı çalgının karşılaştırılarak, çalgılar arasındaki benzerlikler ve farklılıklara ilişkin bir kanı elde edilmesi, literatürde yer alan bilgilerin bu vesileyle irdelenmesi araştırmaya önem atfeden bir husustur. Buna ek olarak araştırmada literatürde yer almayan çalgıların yapısal formları hakkındaki yapılan inceleme, icra geleneği ve aktarımı ile ilgili yapılan ve sunulan görüşme verileri, literatürde bu konuda yer alan önemli boşlukları doldurması açısından önemlidir.

### 1.5. Sayıtlılar

Ege Bölgesinde bulunan Selanik Zurnası ve Kaba Zurna icra eden kişilerin doğrudan sahada aktif olduğu varsayılmıştır.

Teknik ölçüm için kullanılan kumpas malzemesinin çalgı boyutu ve perdeler arası genişliğin ölçülmesinde doğru teknik sonuçlar verdiği varsayılmıştır.

### 1.6. Sınırlılıklar

Araştırma;

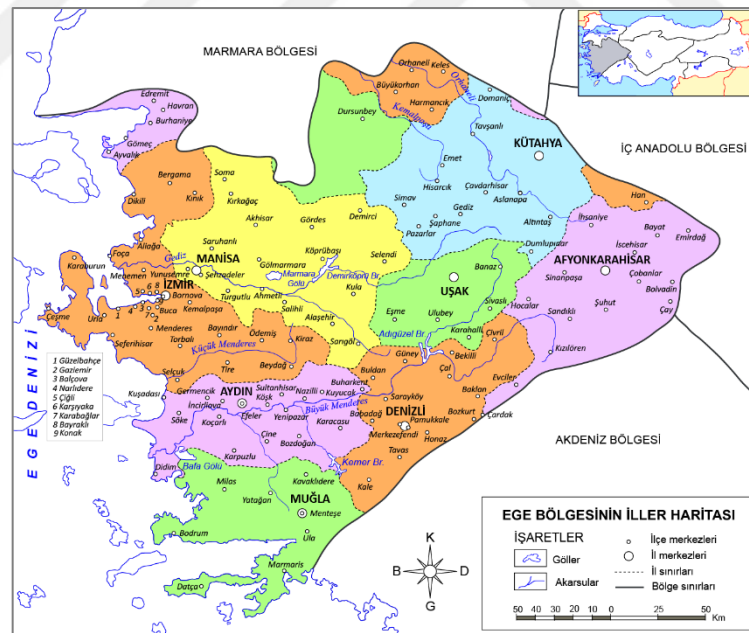
- İzmir, Aydın, Manisa, Muğla illerinde kullanılan Selanik ve Kaba zurna ile,
- Bu illerde ulaşılabilen 3 çalgı yapım ustası ile,
- Bu illerde yaşayan 6 çalgı icracısı ile sınırlandırılmıştır.

## BÖLÜM 2: KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ LİTERATÜR

### 2.1. Ege Bölgesinin Coğrafik Konumu ve Kültürel Yapısı

Ege Bölgesi, Türkiye'nin batısında yer alan yedi coğrafi bölgeden biridir. İsmi yerleşim olarak kıyısında bulunduğu Ege Denizinden alır. Nüfus bakımından Ege Bölgesi'ndeki iller sırasıyla, İzmir, Manisa, Aydın, Denizli, Muğla Afyonkarahisar, Kütahya ve Uşak'tır.

“Ege Bölgesi, kuzeyden Marmara, doğudan İç Anadolu, güneyden Akdeniz Bölgeleri ile sınırlanmıştır. 79.000 km<sup>2</sup>'lik yüzölçümü ile ülke yüzölçümünün %11'ini oluşturmaktadır” (Aydın ve Çiçek, 2013: 104). “Kıyılara doğru dik bir şekilde uzanan yüksek topografyanın, genelde Doğu-Batı doğrultulu ovalarla parçalanması ve birbirinden ayrılması, Ege Bölgesi kıyılarının daha çeşitli ve çok girintili çıkıntılı nitelikte olmasına yol açmıştır. Ege Bölgesi yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı olarak tanımlanan Akdeniz ikliminin etkisi altındadır” (Darkot ve Tuncel, 1988: 13).



Şekil-1. Ege Bölgesi İller Haritası

Kaynak: Saygılı, 2023: <http://cografyaharita.com> Erişim Tarihi: 26.02.2024

Ege bölgesinde Yörük kültürünün varlığı hem tarihsel süreçte hem de kültürün pek çok unsurunda (müzik, dans, el sanatları, yemek, mimari, yaşam biçimi vb.) belirgin bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Yörük kelime anlamı ile yürük, yürüyen anlamına gelen göçebe, konar göçer bir topluluğu ifade etmektedir. Zamanla yerleşik hayata geçen Yörük Türkmen toplulukları kültürlerini yaşatmak için yaz aylarında yaylalara göç etmekte, kış aylarında ikamet ettikleri yerlere geri dönmektedir. Her yıl Ege ve Akdeniz bölgesindeki pek çok ilde yapılan Yörük göçü, Yörük Türkmen festivallerinde sembolik olarak yaşatılmakta ve göç kafilesi Yörük ve Türkmen dernekleri tarafından organize edilip uygulanmaktadır.

Ege bölgesinin bir diğer kültürel özelliği ve tarihi yansıtan özelliği ise; “Zeybeklik” kültürünün en önemli varlığını sürdürdüğü ve bu kültürün bu bölgede yoğun yaşandığı bilinmektedir. Ege bölgesi Zeybek kültürünün de baş temsilcisi olduğu söylenebilir.

Öztürk (2006: 27) çalışmasında Zeybek ile ilgili şu tanımlamaya yer vermektedir: “Zeybekler XVIII. sonlarından XX. Yüzyıl ilk çeyreğine kadar olan dönemde, Batı Anadolu’da yaşamış eşkıya gruplarıdır. Günümüzde, zeybek kültürü denildiğinde geleneksel olarak bu kültüre ait unsurların sürdürüldüğü/yaşatıldığı bölge, yine Batı Anadolu’dur”.

## **2.2. Türk Halk Müziği Nefesli Çalgıları**

Kültürümüzün müzikle ifadesinde kullanılan aletlere çalgı denir. “Müzik, bireylerin ve toplumların, benzerlik ve ayrılıklarını ortaya koyan önemli etkenlerdendir. Türk müziği makamsal dizileri ve usulleri Türk kültürünü diğer kültürlerden ayıran belirgin özelliklerdendir” (Şengül, 2007:937). Türk halk müziğinde de kültürlenme ve kültürleşme süreci usta çırak ilişkisi içerisinde günümüze kadar aktarılmış ve aktarımına da devam etmektedir. Bu aktarım genellikle sözlü icranın yanı sıra çalgı tekniği anlamında da aktarımını sürdürmektedir.

Kültür, toplumları bir arada tutmaya yarayan, ortak yaşama biçimi ve değerler bütünüdür. Halk kültürü; toplumun müzik, dans, edebiyat, el sanatları, mutfak, mimari gibi olgularında kendini göstermektedir. Kültürün belirleyici özelliklerinden biri olan müzik kültürü de o toplumda yaşanmış olayları hikâyeli ve ezgili bir biçimde

günümüze kadar getirmiştir. Halkın müzik kültürünü yansıtan bir başka özelliği de o yörede kullanılan çalgılardır (Şengül, 2007:937).

“Organoloji sınıflandırılmasına göre halk müziği çalgıları telli çalgılar yaylı çalgılar vurmali çalgılar ve üflemeli çalgılar olarak adlandırılmaktadır. Bunun yanında göntınlak (def, bendir) kenditınlak (çalpara, kaşık) havatınlak (kaval, zurna, mey, tulum), teltınlak (kabak kemane, karadeniz kemençesi, keman, rebab, yaylı tambur, klasik kemençe), teltınlak (mızraplı-tokmaklı) (bağlama, kanun, santur, tambur, ud) olarak da isimlendirilmektedir” (Gök Akyıldız, 2016: 28)

Türk halk müziğinde kullanılan tasniflenmiş nefesli çalgılar şunlardır; Zurna, Dilsiz Kaval, Dilli Kaval, Çifte Kaval, Mey, Tulum, Sipsi, Zambır, Duduk, (Düdük), Çığırma, Çifte-Argun, Gırnata (klarnet) olarak tasniflemek mümkündür. (Şengül, 2007:937).

### 2.2.1. Zurna

Zurna üst kısmında yedi delik, arka kısmında ise bir delik bulunan, toplan sekiz delikten (ses perdesi) oluşan bir enstrümandır. Alt kısmı (kalak) denilen bölge çember şeklinde olup, bu Kısımın üzerinde cin delikleri mevcuttur (akort delikleri) de denilmektedir. Yukarıya doğru daralan içi boş olup, ağızlık kısmına gelince zurnanın içine giren boru (lüle) bölümünü tutan ve zurnanın içine giren bir ağaç parçası bulunmaktadır. Ağız kısmına giren borunun (lüle) uç kısmına ise genellikle asma köklerinde bulunan yumuşak yapıya sahip olan kamışın işleminden geçerek ses çıkartacak hale gelmesi ile takılan ve sesin kalitesini etkileyecek kadar önemli olan kamış ip ile bağlanır. Bunların boyutları zurnanın farklılıklarına göre değişmektedir. Ses aralığı yapısına göre değişiklik gösterse 'de genel olarak iki ya da iki buçuk oktav ses aralığına sahiptir.



Şekil-2 “Mehmet Çeltekin yapımı “Selanik Zurna”  
Kaynak: Oğuz Paksoy koleksiyonundan alınmıştır.

Dilsiz Kaval üst kısmında yedi delik, arka kısmında ise bir delik bulunan, toplan sekiz delikten (ses perdesi) oluşan bir enstrümandır. Alt kısmın da bulunan deliklere ise cin deliği ya da akort deliği denmektedir. İçi boş ve tamamen eşit iç çapına sahip olan kaval, yaklaşık iki buçuk oktav ses aralığına sahiptir. Çeşitli ağaç ve kamış (kargı) plastik bakır, demir, alüminyum malzemelerden de yapıldığı bilinmektedir.



Şekil-3. Alanya İmece müzik yapımı “Dilsiz kaval”  
Kaynak: Oğuz Paksoy Koleksiyonundan Alınmıştır.

### 2.2.3. Dilli Kaval

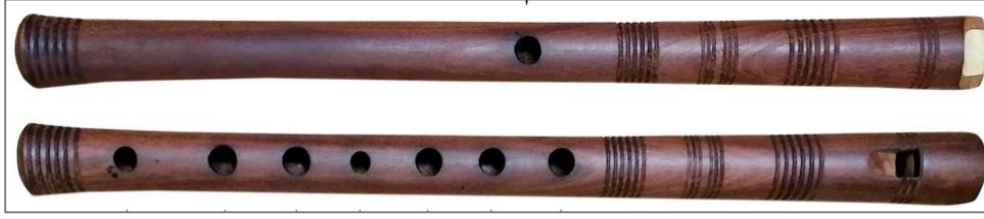
Dilli Kaval üst kısmında yedi delik, arka kısmında ise bir delik bulunan, toplan sekiz delikten (ses perdesi) oluşan bir enstrümandır. Alt kısmın da bulunan deliklere ise cin deliği ya da akort deliği denmektedir. Dilli kavalı en üst kısmında sesin çıkmasını sağlayan bir parça daha bulunur. Üst kısmında da ses odası boşluğu vardır. Bu ağza gelen kısımdan üflendiğinde üst kısımdaki ses odasından ses ve hava çıkışı sağlanmaktadır.

“Dil kaval için çok önemlidir, iyi takılmadığı takdirde ses tınısında sıkıntılar yaşanılabilir. Genellikle gövdeden farklı olarak yumuşak ağaç kullanılır. Kavalın gövdesi açıldıktan sonra dil kısmına kavalın iç çapı kadar yumuşak bir ağaç sokulur. Düdük kısmına ağacın 3cm kadar giren kısmı kesilir, üstten ve altından düdük deliği açıldıktan sonra kaval sesi işler hale gelir” (Ozanoğlu, 2011:135).

“Anadolu halk çalgıları ansiklopedisi de ise “Dilli Kaval” her ne kadar çoban çalgısı olarak bilinse de geliştirilen bu günkü biçimiyle çağdaş müziğin tüm seslerinin de elde edilmesi mümkündür”.

Birçok ağaçtan yapıldığı bilinmekle beraber, en çok ise kayısı, erik ağaçlarından imal edilmektedir. Kargı (kamış) ve plastik malzemeden de yapıldığı

araştırmalarda görülmektedir.



Şekil-4 “Yaşar Güç Yapımı “Dilli Kaval”  
Kaynak: Oğuz Paksoy koleksiyonundan alınmıştır.

#### 2.2.4. Çifte Kaval

Adından da anlaşıldığı gibi birbirine bağlı ip, tel ve balmumu yardımı ile iki ya da üç yerinden bağlanmış şekilde kamıştan, kartal kanadından ya da nadir olarak ağaçtan yapıldığı başlık kısmı sipsi ağızlığı şeklinde ses çıkarmaya yarayan başlıklar olduğu görülmektedir. İki kamışın üzerinde genellikle altı delik bulunur ve arka kısmında bir kamışta bir delik olup diğesinde arka delik bulunmaz.



Şekil-5 “Zonguldak Yapımı “Çifte (Kaval)”  
Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Koleksiyonundan Alınmıştır.

“Gövde boyu:19 cm, çiftinin iki borucuğu tepesinde kamış düdükler bulunduğu için, borularına kaval denilmesi yersiz düşmüştür. Kısaca “çifte” denilmiş olmalıydı. Çifte kaval, seyrek olarak, Anadolu’dan Tunceli, Van Toros oymakları, İskenderun’un bela yaylası ve Safranbolu taraflarında görülmüştür” (Ozanoğlu, 2011:85). Bu şekilde açıklamada bulunmuştur.

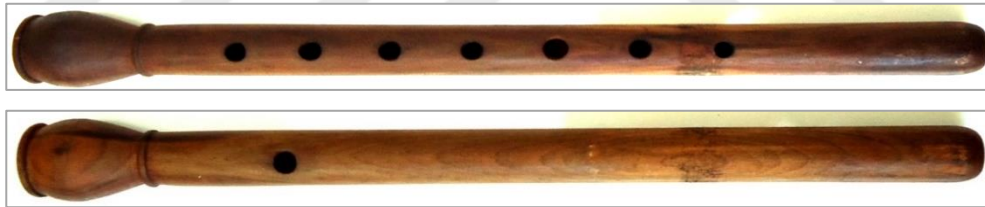


### 2.2.5. Mey

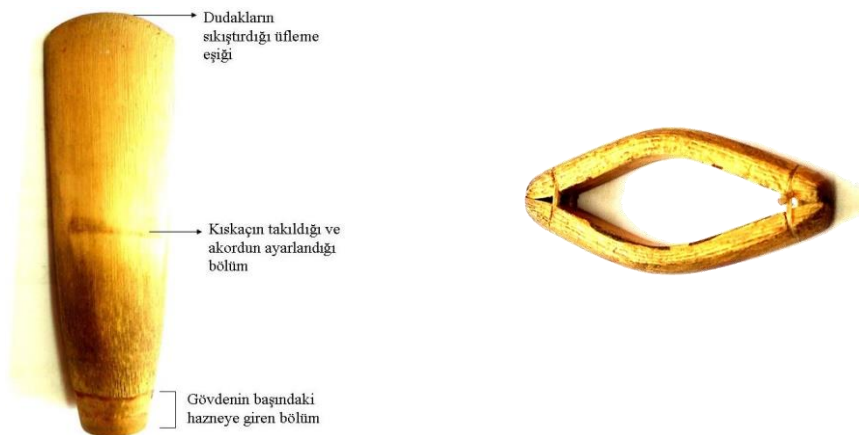
Mey üst kısmında yedi delik, arka kısmında ise bir delik bulunan, toplan sekiz delikten (ses perdesi) oluşan bir enstrümandır. Üst kısımda kamış diye adlandırılan ve bu kamışın hava geçen kısmını (akortlamak için) kullanılan konik şekilde bir halka bulunmaktadır. Bu halka aşağı doğru sekildiğinde kamışın hava geçen boğazı daralır ve mevcut ses tizleşir. Yukarıya doğru serbest bırakıldığında ise sesin pesleşmesini sağlar. Mevcut kelepçeye ip ile bağlı kamışın dış etkenlerden korunması için bir kapak mevcuttur. Birçok ağaçtan yapıldığı bilinse de günümüzde en yaygın kayısı ağacından yapılmaktadır.

“Mey Anadolu’da genellikle Erzurum, Kars, Erzincan, Bayburt, Ağrı, Muş ve Artvin’de sıkça kullanılan nefesli bir çalgıdır”. (Kastelli, 2014: 26)

“Belban ya da Balban (Türkmen kamışlı düdüğü) Şiraz da icat edilmiştir. Zurnadakine benzer kulağı yoktur. Türklerde çok kullanıldı yüz çalan vardır” (Gazimihal, 2001: 41).



Şekil-6 *Alanya İmece müzik yapımı “Mey”*  
Kaynak: Oğuz Paksoy Koleksiyonundan Alınmıştır.



Şekil-7 “*Alanya İmece müzik Yapımı Mey kamışı*”  
Kaynak: Oğuz Paksoy Koleksiyonundan Alınmıştır.

### 2.2.6. Tulum

Tulum üç kısımdan oluşur. Bu; deri, ağızlık, nav olarak adlandırılır. Yaklaşık ses aralığı bir oktavdır. Anadolu’da nefesli sazlar arasında önemli bir yere sahiptir. Buna ek olarak da polifonik bir çalgı oluşu ’da önemli bir detaydır. Birçok Anadolu çalgısı gibi, düğünler, halk oyunları, eğlence ve şenliklerde kullanıldığı bilinmektedir.

Birinci bölüm deri kısımdır. Havanın dolumu ‘nün sağlandığı ve havayı hapseden kısım. Bu bölüm oğlak ya da keçi derisinden özellikle bir yaşını geçmiş keçi derisinde yapılırsa makbul olduğu ve bu derinin kırılıp çatlamaması için yapım aşaması ve tabaklama sonrası yumuşak kalması için ara ara badem yağı ile yağlanması gerekmektedir.

İkinci bölüm şişirmeye yarayan “dudula” kısmı bir ağacın iç kısmı delinerek deri kısmının hava dolumu sağlayan bölümüdür. Ağaç türü olarak ise şimşir gürgen ve ardıç ağaçlarından yapıldığı görülmektedir. Bu kısmın içine (derinin içerisine) hava kaçırmaması içi sibob yerleştirilmektedir. Bu genellikle kauçuk ya da benzeri bir malzeme ile yapılır. Havanın geriye kaçıp icracının sürekli hava doldurmasını engellemekte ve bu teknik son yıllarda yapılmaktadır.



Şekil-8 “Engin Dervişoğlu Yapımı Tulum”.  
Kaynak: Engin Dervişoğlu koleksiyonundan alınmıştır.

Üçüncü bölüm ise nav diye isimlendirilen kısımdır. Bu kısım bir tarafı açık kutu şeklinde olan, alt kısmında iki delik ve iç kısmına sipsilerin girebileceği şekilde yerleştirilen bölümdür. Yerleştirilen sipsilerin (çibun/dillik diye de adlandırılan) en büyük özelliği ve zahmeti ise; üflendiğinde aynı sesi verebilmesidir.

### 2.2.7. Sipsi

Teke bölgesinde ve bazı ege illerinde kullanılan bu çalgı ön tarafında beş deliği (ses perdesi) arka tarafında ise bir delik (ses perdesi) olan gür sesli bir sazdır. Ağız kısmında sesin çıkmasını sağlayan, sipsiden daha küçük bir kamışın kesilerek ses çıkması sağlanan bir tür ağızlık (cukcuk)'dır. Ses aralığı bir oktav olup ustalığa göre bir ses daha alınabildiği görülmektedir.

Sipsiye güzel bir görüntü verebilmek için ise ses perdeleri arasına kiraz ağacının kabuğu geçirilerek süsleme yapılmaktadır.

Ozanoğlu, (2011:73)'de ise şu şekilde tanımlamıştır; “Sipsi adı (ince küçük) anlamına gelir. Bazı bölgelerde sigaraya ve zurnanın ağızlığına da sipsi denir. (Ege bölgesi) çalgının yapısı itibari ile küçük oluşu sipsi denmesinin bir nedenidir. Dağlık bölgelerde koyun ve keçi güderken çalınan nefesli bir eşlik çalgıdır. Güney ege ve batı Akdeniz Bölgesi'nde yaygın olan bu saz bucak bölgesinde tek parça, diğer bölgesinde de iki parçadan oluşur. 20-25 cm. uzunluğunda, kalem kalınlığında kurumuş bir kargı kesilerek tek parça, arkada bir boğum bırakılır. Diğer boğum kesilir (bir tarafı açık bir tarafı kapalı). Kapalı tarafın uç kısmından damak veya ağızlık denilen ses çıkaran bölüm çakı ile yontularak kaldırılır”.





Şekil-9 “Mehmet Bedel Yapımı Sipsi  
Kaynak: Oğuz Paksoy Koleksiyonundan Alınmıştır.

### 2.2.8. Zambır

Çift borulu çalgı grubunda olan Zambır kullanım şekline ve icracının becerisine göre tulum gibi çoksesli çalgı grubuna girmektedir. Klavyelerin üzerinde altı delik bulunmaktadır. Birbirine balmumu ve yorgan ipi kullanılarak birbirine bağlanmıştır.

Günümüzde yapımı kamış (kargı) dan yapılıyor olsa da geçmişte leylek bacağı veya kartal kanadından da örnekleri mevcuttur. “Ezgi iki çalgı icra ediyormuş gibi seslendirilir. Fakat istenirse balmumu parçaları ile bir taraftaki delikler kapatılarak eksen ses kullanılabilir. Nitekim icracı, kabiliyeti neticesinde eksen seslerini tulum çalgısındaki gibi parmaklarla kapatarak zengin bir polifonik icrâ elde edilmektedir” (Kastelli, 2014: 43).



Şekil-10 “A. Serdar Kastelli'nin Koleksiyonu Kerkük Yapımı Zambır”.  
Kaynak: Serdar Kastelli koleksiyonundan alınmıştır.

### 2.2.9. Duduk (Düdük)

Mey çalgısı ile benzerliği olan hatta ikisi görünüşte aynı gibi karıştırılan “duduk/düdük” üzerinde sekiz deliği arka kısmında bir deliği bulunmaktadır. Mey’den en büyük farkı sekiz delikli olması ve icrasının Anadolu’da da görüldüğü üzere çalım tekniği ve vibrasyon farklılığıdır. Mey daha sert ve icra olarak yoğun vibrasyon tekniği ile icra edildiği gibi, duduk/düdük ise daha yumuşak bir ses ve sakin vibrasyonlar ile icra edilmektedir. Bir diğer konu ise sib2 sesi mey de mevcut olup, duduk/düdükde

bulunmamaktadır. Transpoze çalımında ise duduk/düdük bu nedenle daha hünerlidir. Ermeni çalgısı olarak bilinen ve Azerbaycan civarlarında aynı zamanda Anadolu’da kullanılan önemli bir yere sahip olan çalgıdır.



Şekil-11 “TRT Radyo Sanatçısı Zafer Taşdan Yapımı Duduk”  
Kaynak: Zafer Taşdan koleksiyonundan alınmıştır.

#### 2.2.10. Çığırtma

Çığırtma Anadolu’da kullanılmış günümüzde çok az rastlanan dilli kaval benzeri bir çalgı olup, ön tarafında beş ya da altı delik bulunan arka tarafında ise orta kısmına doğru bir delik bulunmaktadır. Sesinin tiz ve çığlığa benzemesinden dolayı çığırtma dendiği düşünülmektedir. Yapısal olarak içi boş ve yaklaşık olarak iç çapı 15mm ile 17mm arasında olan bir nefesli enstrümandır. Nefesli saz yapımcısı Mehmet bedel çığırtmaya dilsiz düdük ya da kemik den yapılan düdük dediği de özel görüşmelerde kayıt altına alınmıştır. Eski zamanda kartal kanadından yapıldığı bilinse de günümüzde kartal neslinin tükenmesinden ötürü kamış/kargı gibi malzemelerden yapıldığı bilinmekte ve nadir de olsa görülmektedir.

“Benim gördüklerimden bazıları, karga, toy ve pelikan gibi kuşların kanatlarından ve eskiden tibia denilen ayak kemiklerinden yapılmıştır” (Aksoy, 2003: 297).



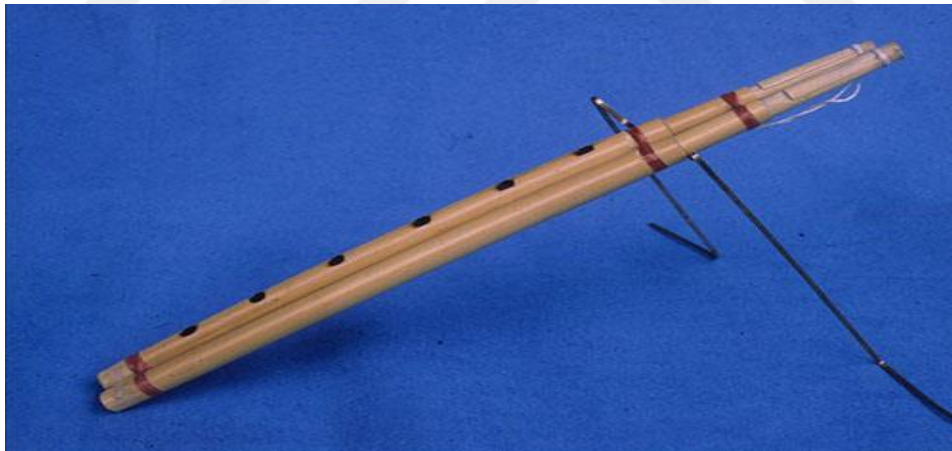


Şekil-12 “Burdur Yapımı Çığırta  
Kaynak: Ali Bedel Koleksiyonundan Alınmıştır.

### 2.2.11. Çifte-Argun

Hayat ve civarında kullanılan yan yana gelmiş iki sipsi benzeri kamışın balmumu, ip, ya da birbirine bağlayabileceği materyaller ile birleşimi sağlanmış bir tür enstrümandır. Yapışık olan kamışları n birinde altı delik varken diğerinde delik bulunmaz, çalan kısma dem tutar ve melodinin zenginleşmesini sağlamaktadır.

“Hatay’da kullanılan özel bir ötkü çalgısıdır. Adını “argın” ya da “gargın” söyleyenleri çoktur. Yan yana ekli iki kamış düdükten yapılma bir çift kavaldir. Kargı bilindiği gibi Türkçede “kamış” anlamına gelir. Argun adlı kamış çiftinin bir tanesinin üzeri delikli olup öbürü deliksizdir. Dem tutmaya yarar” (Ozanoğlu, 2011:81).



Şekil-13 “Hatay Yapımı Çifte-Argun  
Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Koleksiyonundan Alınmıştır.

Araştırmalar doğrultusunda Suriye civarında kullanılır olması Hatay iline sınır olması ile alakalı kültürel bir geçişinde örneği oldu araştırmalara sonucu görülmektedir.

Konu ile ilgili Ozanoğlu şu açıklamada bulunmuştur;

“Suriye Arapçasında büyüğünün adı “argul-ülkebir” küçüğü “argul-ül sağır” ise de bütün Araplık ülkelerinde ne bu sıfatla adların ne de Suriye ötesinde bu tip

çalgının kullanılmışlığına dair tarihte ve folklorda tek iz yoktur” (Ozanoğlu, 2011:83).

### 2.2.12. Gırnata (Klarinet)

Gırnata (Klarnet) birçok farklı akort yapısında incelenir;

(Bb) Akort Klarnet

(G) Akort Klarnet

(A) Akort Klarnet

(C) Akort Klarnet şeklindedir.

Akort yapıları kendi bulunduğu ülkenin müzikal yapısına uygun seçildi düşünüldüğünde, Türkiye ve Anadolu’da en yaygın olarak (G) sol klarnet kullanılmaktadır.

Yapısal boyutu incelendiğinde en sağlam ve sert bir ağaç olduğu için abanoz ağacı tercih edilmektedir. Aynı zamanda halen gül, sedir ve cocco bola ağaçlarında Klarnet imalatında kullanıldığı görülmektedir.

“Abanoz Klarinet tahta üflemeli bir çalgıdır. Alt kısmı geniş, üst tarafa doğru daralan tahta borudur. Üç kısımda incelenebilir.

1- Bu kısma huni denir. Obuada olduğu gibi çalgının en geniş kısmı burasıdır. Orta kısma girebilecek bir şekilde sona erer. Böylece ikinci ve üçüncü kısımlar birbirine eklenmiş olur. Bu kısmın kalın seslerine “**şalümo**” adı verilir.

2- Klarinetin mekanizması bakımından en ayrıntılı kısmıdır. Çalgının en parlak sesleri bu kısım ile elde edilir ve bu seslere “**kleron**” denir. Üçüncü kısma girebilecek şekilde son bulur.

3- Bu kısım, obuada olduğu gibi en dar bölüm değildir. Üçüncü kısımdan sonra ayrıca iki ek kısım daha son bulur. Ek kısımlarından birincisine varil ikincisine bek denir. Klarinetin kamışı tek kanatlıdır. Mekanizma 19 perdeden oluşur, bir ya da iki alttan ve üstten itici yayı vardır. Yaylar çelikten yapılmıştır levha halinde ya da yuvarlaktır. Ağaç kısmı genellikle abanoz veya sedirden imal olur. Ses genişliği dört oktavdır” (Ozanoğlu, 2011:101-102).

Ozanoğlu kaynak kitabında bazı yerlerde “klarinet” bazı yazılarda ise “klarnet”

ibaresi kullanmıştır.

Bu tanıma ek olarak da günümüzde derlin denilen sert plastik malzemeden de ünlü klarnet üreticisi markalarında üretim yaptığı görülmektedir. Lakin bu maddeden yapılan klarnetlerin genelde başlangıç seviyesindeki öğrencilere maliyeti düşürmek ve profesyonel bir klarnet icracısı olmasına hazırlama döneminde kullanılmaktadır.



Şekil-14 “Ramsey Marka Ramazan Kor Yapımı Sol Klarnet  
Kaynak: Oğuz Paksoy Koleksiyonundan Alınmıştır.

### 2.3. Zurnanın Tarihçesi

Zurna köklü tarihinin yanında güçlü ve şiddetli ses özellikleri ile açık alanlarda meydan sazı olarak kullanılan ve davula eşlik sazı olan bir çalgı olması bakımından vazgeçilmez olmuş ve günümüze kadar gelmiştir. “Kökeni Asya Hunlarına dayanan, günümüzdeki şeklini Uygurlar döneminde aldığı tahmin edilen zurna, Türk dünyasında davulla birlikte en popüler açık hava sazıdır. (Göher Vural, 2017: 284). Zurna isminin Farsça **sur** ve **nay** kelimelerinde türetildiği söylenmekte ise de Arapça ve Türkçe dillerinden türediği yönünde görüşlerde vardır (Aydın, 2011: 3).

“Anadolu’da kaba zurna, orta zurna (zurna), cura zurna ve zil zurna olmak üzere 4 farklı zurna tipi bilinmekle birlikte, zil zurnanın kullanımına pek sık rastlanmaz” (Göher Vural, 2017: 284).

Mezopotamya uygarlıklarında benzerlik gösteren birçok uygarlık bulunmaktadır. Bunlar Sümer, Akad, Babil, Asur, Hitit, Kalde, Elam ve Pers’tir. Boruya “qarna” (kornonun ilkeli) kamıştan üretilen düdüklere “masraqhita” adı verilmiştir (Say, 2010).

“Zurna Çalgısı” yapısal ve değişkenlik gösterse de görsel ve ses karakteri olarak birbirine benzerliği ve işlevselliği neredeyse ortak bir yapıda, birçok kaynaktan görülmektedir. Çıkış noktası Orta Asya kökenli olduğu bilinmekte ve yapılan birçok kaynaktan da buna rastlanmaktadır.

“Dede Korkut ve Köroğlu destanlarında Hakani’nin ve Nizami’nin ve diğer



şairlerin eserlerinde çok çok rastlanmaktadır” (Evez, 1975: 31).

Türk dil kurumu sözlüğüne göre, Zurna Farsça “Sur” eğlence, şenlik, düğün ve “Nay” kamış anlamına gelen cümlelerinin birleşimi ile türemiş olan bir kelimedir. Bir diğer bilgi ise “sur-nay” düğün düdüğü, düğün neyi anlamına da gelmektedir. Zurnanın Derin bir tarihe sahip olup çıkış noktasının çok eski tarihlere dayandığı bilinmektedir. Buna örnek olarak; “Antik insan yerleşim yerlerinden “Mingaçevir” de yapılan arkeolojik kazılarda geyik boynuzlarından yapılmış dört adet zurna bulundu. Bilim adamlarına göre zevkle hazırlanmış bu enstrümanlar üç bin yıllık” (Kerimov, 2003: 48).

Tarih boyunca farklı amaçlarda kullanılan Zurna ülkeler bazında görsel ve maddesel yüzlerce çeşidi bulunmaktadır. Zurnanın güçlü ses volümüne sahip olması bakımından eğlence ve törenlerde, savaşlar ve barışlarda kalabalığa sesini duyurabilmesi ve insanları etkileyebilmesi adına büyük bir önem arz etmektedir.

Bazı ülkelerde zurnalara verilen isimler Tekin’in çalışmasında şu şekilde yer almaktadır;

- Libya ve Tunus’da “Zukra”
- Tacikistan, Kuveyt, Afganistan, Özbekistan, İran, Kırgızistan’da “Sürnay”
- Hindistan, Pakistan’da “Sahnai” ya da “suna”
- Malezya ve Sumatra’da “Serunai”
- Gürcistan, Güney Yunanistan ve Azerbaycan’da “Zurna”
- Tunus ve Libya civarlarında “Zukra”
- Bulgaristan ve kuzey Yunanistan’da “Zourna”
- Çin de ise “Suona” isimleri ile adlandırılmıştır (Tekin, 2013: 513).

Kendi Coğrafyamıza doğru geldiğimizde ise Osmanlı imparatorluğunda kurulmuş olan “Mehteran” takımının en önemli enstrümanı özelliğini taşımaktadır.

“Osmanlı İmparatorluğu döneminde öne çıkan Türk müziği öğretim ve eğitim kurumları Enderûn-u Hümâyûn, Mevlevîhâneler, Mehterhâne-i Hümâyûn Özel Meşkhaneler ve Loncalar olarak bilinmektedir”. (Aktaran: Sağlambilen, 2014:1).

Mehteran kurulduğu yıllarda zurna sazının eğitimine meşh hanelerde özel bir ilgi ve gayret sarf edildiği bilinmektedir. Aynı zamanda mehteranın baş sazı olarak da kabul görmektedir. “Zurna sazının gerek mehteran eliyle saray nezdinde gerekse düğün gibi çeşitli kutlama ve merasimler şeklinde halk tarafından rağbet görmesi, zurnazen adı verilen zurna icracılarına da hususi bir mevki kazandırmıştır.mehteranda ahlakı kabiliyeti ile kendini gösteren zurnazenler zamanla çeşitli rütbeler almışlar, hatta paşalık derecesine kadar yükselebilmiş ve çok çeşitli görevler alarak hizmet etmişlerdir (Aydın, 2020: 261).

Osmanlı dönemi hanedanlığında mehteran grubunun savaşlardaki önemi çok büyüktür. Fatih Sultan Mehmet’in İstanbul’u fethi sırasında çok büyük bir zurna ve davul takımı onlara eşlik ettiği bilinir. Bunu destekleyen kaynak ise;

Şahiner (2007:19) konu ile ilgili olarak şu ifadeler yer vermiştir: “Topların ağzından çıkan duman tüm gökyüzünü sardı. Sonra bir kara duman şehri istila etti. Yer yerinden oynadı. Sanki o devrin atom bombası kullanılmıştı. Toplar atılırken Okmeydanı’na dolmuş binlerce ulema (bilgin), hep bir ağızdan “Tekbir” getirmeye başladılar. Yüzlerce davul ve “**Zurnanın**” seslerinden yer gök inliyordu. Osmanlı ordusu ile mehter de savaş meydanında idi. Fatih, İstanbul surları önüne geldiği zaman, 300 kişilik mehter takımında 100 “**Zurna**”, 70 davul durmadan cenk havası çalıyor, “kalp ve ruhları” çüş u huşura getiriyordu. Okmeydanı’ndaki ikinci bir mehter de Haliç surlarına hücum eden kıtaların harp şevkini arttırıyordu”.

Birçok kaynak incelendiğinde mehter Zurnacıların sadece savaş da görev almadığı, eğlence ve saray müziğinde, dans ve dinleti musikisinde de görev verildiği bilinmektedir.



Şekil-15 1720 Şenliğinde, Surnâme-i Vehbi, 3593, y.

Kaynak: <https://istanbultarihi.ist>



Şekil-16 1720 Şenliğinde, *Surnâme-i Vehbi*, 3593, y.  
Kaynak: <https://istanbultarihi.ist>

Bu noktadan yola çıkarak Osmanlı ordusunda Zurna takımının anlam ve önemi net bir şekilde ifade edildiği düşünülmektedir. Zaman içerisinde varlığını yitirmeyen zurna enstrümanı, tarihin en önemli ve şanlı zaferlerinde büyük bir rol üstlenmiştir.



Şekil-17 1720 Şenliğinde, *Surnâme-i Vehbi*, 3593, y.  
Kaynak: <https://istanbultarihi.ist>

Türkiye’de zurna incelediğinde ise Anadolu’da her bölge ve ilde kültürel olarak zurnanın derin bir kimlik kazandığı ve kullanıldığı görülmektedir. Bölgelere

göre de farklı boyutlar ve çalım teknikleri olan zurna, Türk kültürünün de ne kadar zengin bir yelpazesi olduğunu ifade edilmesine destekleyici bir unsurdur.

“Yurdumuzda zurnalar; doğudan batıya geldikçe belirgin bir yol kateter.

Zurnalar üç gruba ayrılır;

- a) Kaba Zurna
- b) Orta zurna
- c) Cura zurna (zil zurna) Zurna Türkler ’in milli sazlarındandır.

Evliya çelebide zurnayı şöyle sıralar;

- a) Kaba Zurna
- b) Cura Zurna
- c) Sehabi Zurna
- d) Harabi Zurna
- f) Alem-i Zurna” (Alemdaroğlu 1999:14).

Zurnanın bölgesel farklılıklarını Anadolu’da çok mümkün olmasıyla beraber, yapılan bu çalışmanın detayında ise Ege bölgesinde kullanılan iki farklı zurnanın karşılaştırılması ve incelenmesi olacak. Aynı kültürde yaşayıp hatta aynı ilde iki farklı çalım sitili ve zurna enstrümanının pozisyon, perde, çalım tekniği ve yapım farklılıklarını görmek mümkün olacak.

### BÖLÜM 3: YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, veri toplama araçları, toplanan verilerin çözümlenmesinde kullanılan yöntem ve teknikler yer almaktadır.

#### 3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinden “durum çalışması” modeli ile desenlenmiştir. Çalışma için öncelikle literatür tarama yapılmıştır. Çalışma verileri doküman (kaynak) incelemesi ve yarı yapılandırılmış görüşme yolu ile toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme soruları yörede kullanılan zurna türlerinin yapısal ve teknik özelliklerine göre hazırlanmış, katılımcıların görüşlerine ilişkin detaylara yer verilmiştir. Elde edilen veriler betimsel analiz yaparak çözümlenmiştir. “Betimsel analiz, elde edilen verilerin daha önceden belirlenen temalara göre özetlenip yorumlanması yaklaşımıdır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar” (Yıldırım ve Şimşek, 2006:187-224).

#### 3.2. Veri Toplama Araçları ve Veri Çözümleme

**Doküman (Kaynak) Taraması:** Araştırmanın problem durumuna ve içeriğine uygun olarak, kitap, makale, bildiri, ansiklopedi ve yüksek lisans-doktora tezleri gibi kaynaklar taranarak ilgili veriler elde edilmiştir.

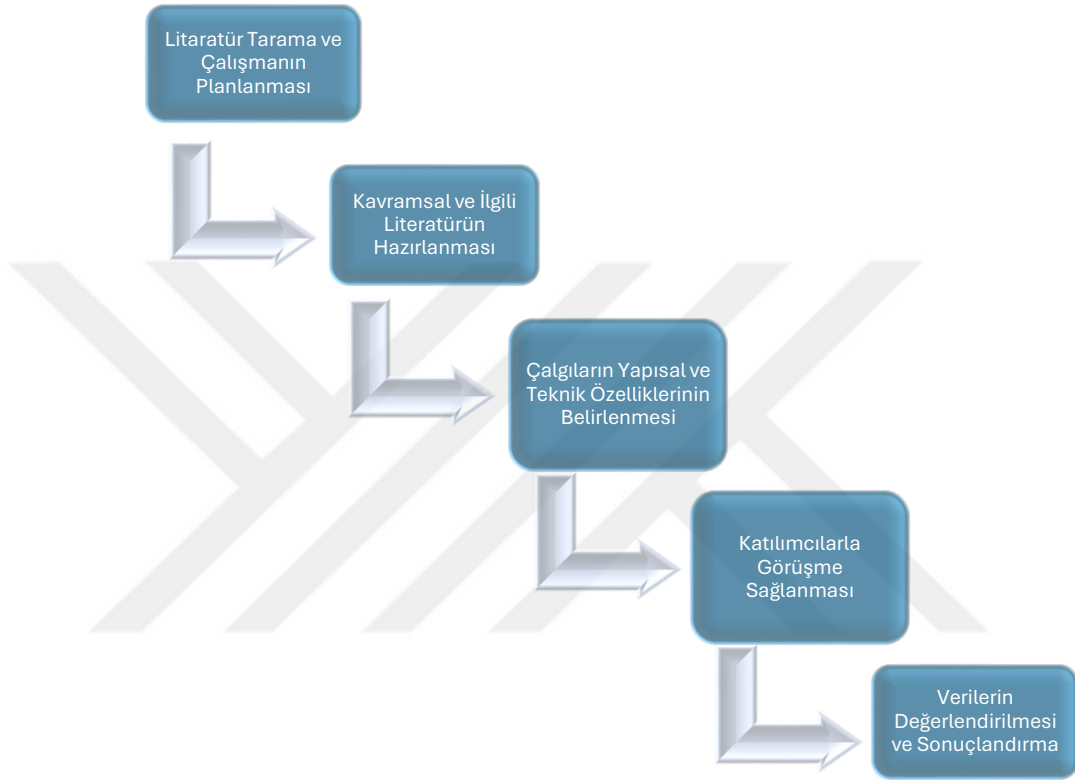
**Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu:** Araştırmanın sahasını oluşturan illerin merkez ve ilçelerinde Kaba Zurna ve Selanik Zurnasının benzerlik ya da farklılıklarının belirlenmesi için icracılar ve ulaşılabilen zurna yapımcıları ile görüşme yapılmıştır. Bölgedeki katılımcılar ile görüşmeler 01.06.2021 ile 30.07.2021 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Her katılımcı ile bir ya da iki kez görüşme sağlanabilmiştir. Çalışmanın konusu ile ilgili katılımcılardan detaylı bilgi alabilmek için yarı yapılandırılmış görüşme soruları hazırlanmış, soruların yanında katılımcıların verdikleri ek bilgiler de çalışmaya dahil edilmiştir.

**Katılımcılar:** Ege Bölgesinde yaşayıp, yöre müziğini, halk danslarını bilen ve icra eden, yöreye has zurna yapan 6 kişi ile görüşme yapıp, isimlerinin açık şekilde gösterilmesi için izin alınmıştır.

### 3.3. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, Türk halk müziği içerisinde tasniflenmiş nefesli çalgılar, örneklemini ise Selanik Zurnası ve Kaba Zurnadır.

### 3.4. Araştırmanın Planı



**Görsel 1.** Araştırma Planı  
Kaynak: Yıldırım ve Şimşek, 2018

## BÖLÜM 4: BULGULAR ve YORUMLAR

### 4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar

*Selanik Zurnasının Lülesi (Boru-Kanel), Kalak, Nazik (Nezik) Bölgesi, Ses Dizisi ve Yapım Malzemeleri Nelerdir?*

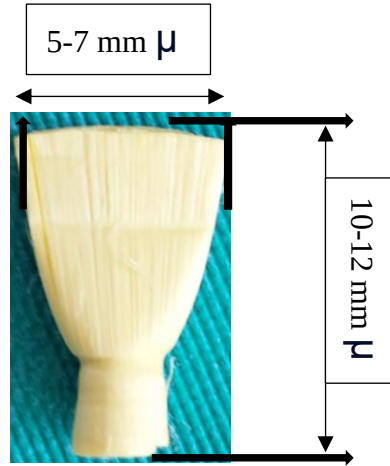
Çalışmanın bu bölümünde Selanik Zurnasının yapısal, teknik özelliklerine ve yapım malzemelerine yönelik benzerlik ve farklılıklar tüm detaylarıyla sunulacaktır.

Selanik zurnasının kamış yapısı yapım aşaması şu şekildedir: Kamışlar Ege bölgesinde üzüm bağlarının diplerinde toplanır. Toplama her mevsim yapılmadığı ile ilgili görüşler olsada, Üzüm bağlarının bağ bozumu sonrası makbul olduğu bölgedeki icracılar tarafından ifade edilmektedir. Bazı icracılar ise su kenarında bulunana kamışların kesilerek de yapıldığını söylemektedir. Ündev konu ile ilgili şunları ifade etmektedir:

*“Zurnaya kamış parayla alınmaz. Toplanıp yapılır. İhtiyaç olursa da mevsimi beklenmez yeşilken de toplanıp kurutulur ama bir hayrı da olmaz. Biz yıllardır babam da dedem de kendi kamışını kendi yapmıştır. Toplarız, dışını bıçak ile kazırız, sonra jiletimiz ile kesip kalıba koyarız. Sigaramızı yakıp en son halinde kamışın ön arka yüzünü hafif yakarız ve çalmaya hazırız” (N. Ündev ile kişisel görüşme 17.07.2021).*

Öncelikle normal bir kabın içine su koyarak yumuşaması beklenir. Yumuşayan kamışlar belirlenen boylarda göz kararı jilet yardımı ile boru şeklinde kesilir. Kesilmiş olan boru şeklindeki kamışların içindeki zar kısmı çıkartılır. Bu işlem çok önemlidir ki zarı içinde kalmış olan kamış performans anlamında yetersiz kalır. Hatta istenilen ses bile çıkmadığı söylenmektedir. Daha sonra kalıplara boruya girecek olan kısmı ip yardımı ile şekil alması için boğdurulur, (bağlanır). Uç kısımlarının da birleşimi için son dönemlerde bayan kuaförlerinin kullandığı kısıkaç ile birleştirilir. Bu yöntem hem zaman hem de pratik olmasından dolayı tercih edilmektedir. Son şeklini alması ve kalıbına girmesi için kurumaya bırakılır. Şekil-21 de görüldüğü son şeklini almış olur.





Şekil-18 “Manisa Salihli ilçesinden Gürcan Curacı Yapımı Selanik Zurna “Kamışı”.  
Kaynak: Oğuz Paksoy Koleksiyonundan Alınmıştır.

Bu duruma gelmiş olan kamışlar artık lüle, kanel, boru diye isimlendirilen bir alt aparata bağlanmaya hazır vaziyettedir.

Yapısal olarak boyu yaklaşık 10mm ile 12mm arasında en ise 5mm ile 7mm arasında olduğu ölçümler ile bilinmektedir. Kaba zurnaya göre yapısal olarak daha küçük olan Selanik zurnası, kamış olarak da daha küçük yapıya sahiptir.



Şekil- 19 Manisa Salihli ilçesinden Gürcan Curacı Yapımı Selanik Zurna Kamışı  
Kaynak: Oğuz Paksoy Koleksiyonundan Alınmıştır.



Yapımı bitmiş olan her kamışın ise zurnada istenilen performansa sağlamadığı bilinmektedir. İracılar, bu duruma “Zurna kamış seçer” tabirini kullanmaktadır. Takılan her kamışın pes ve tiz oktavlarda hakimiyet sağlamayı zorlaştırdığı ve hatta tüm seslerin sağlıksız çıktığı ifade edilmektedir.

“Trakya’da kullanılan kaba zurnanın çalım şekli şöyledir. Kaba zurnada kamış gövdeye göre yatay olarak takılır ve dudaklar arasından kısıtılarak çalınır. Böylece zurnanın sesleri daha iyi kaydırılır. Gerekğinde de kamış ağız içinde de çalınır. Bu durum açık alanlarda sesin daha kuvvetli çıkmasını sağladığı için kullanılır. Ege bölgesinde kullanılan kaba zurnanın çalım şeklinde ise kamış dikey olarak kullanılır. Burada kamış dudağa kısıtırılmaz. Kamışın borunun orta kısmına kadar ağza alınır ve ağızda olan boşlukta çalınır. Ağızdaki boşlukta kamışa hava üflenerek ses oluşumu sağlanır. Bu çalım şeklinde dilin ve dudağın kamışa teması yoktur. Ege bölgesinde bu çalım şeklinde borunun üstüne avurtlak denilen bir alet takılır. Ancak avurtluk çalımını etkilemez” (Ötkem, Tamer).

<https://www.angelfire.com/art2/otken/uflemeteknigi.htm#kabazurnalogo>

Selanik zurnasının lülesi (Boru-Kanel): Ege bölgesinde boru, kanel ve lüle diye üç ismi ile de anılmaktadır. 56mm-57mm arasında boya sahiptir. Yapısal malzemeleri alüminyum teneke en makbulü ise pirinç madeninden yapılanıdır. Pirinç madeni paslanma yapmadığı için lülenin sürekli ağızdan geçen sıcak buhara ve oluşan su damlacıklarına, tükürük bezlerinin ürettiği salgya maruz kaldığı için korozyona uğraması, gecikir. Diğer metal özelliği taşıyan ürünler işe kısa zaman da korozyon ve pasa maruz kalır. Levha şeklindeki sac haline gelmiş olan malzeme önceden hazırlanmış kalıbı ile kıvrılır ve madenin cinsine göre eklenen uçları lehim yapılarak hazır hale getirilir. Şekil-20 de görüldüğü üzere pirinç malzemeden yapımı tamamlanan lüle örneğidir.



Şekil-20 “İzmir Mordoğan ilçesinden Mehmet Çeltekinin Selanik Zurna” Lülesi” (Boru-Kanel).  
Kaynak: Oğuz Paksoy Koleksiyonundan Alınmıştır.

Kamışın yerleştirildiği ve yorgan ipi, pamuk ipi ya da naylon ip ile hava almaması için kamışın bağlandığı en üst kısımdır. Alt kısmına göre çapı daha da dardır.

*“Zurnanın “nezik” kısmının içine geçirilmiştir. Madenden veya ağaçtan yapılma bir zıvanadır. Gümüşten olan zıvanaların ucuna yine gümüşten bir kordon takılır ve zurnanın boynuna halkalanır”* (Arslan, 2007:8).



Şekil-21 İzmir Mordoğan ilçesinden Mehmet Çeltekin Yapımı Selanik Zurna lülesi (Boru-Kanel).  
Kaynak: Oğuz Paksoy Koleksiyonundan Alınmıştır.

Lülenin en alt kısmına da zurnanın “lüle-nezik” yerine sıkı girecek şekilde iç çapına uygun olacak şekilde yorgan ipi sarılır. Bu kalın sarımdan inceye doğru piramit şeklinde getirilir ve son dönemlerde kullanılan ipin en üst kısmına da teflon bant sarılır. Bant havanın sızdırmazlığını daha net sağladığı için tercih edilmektedir.

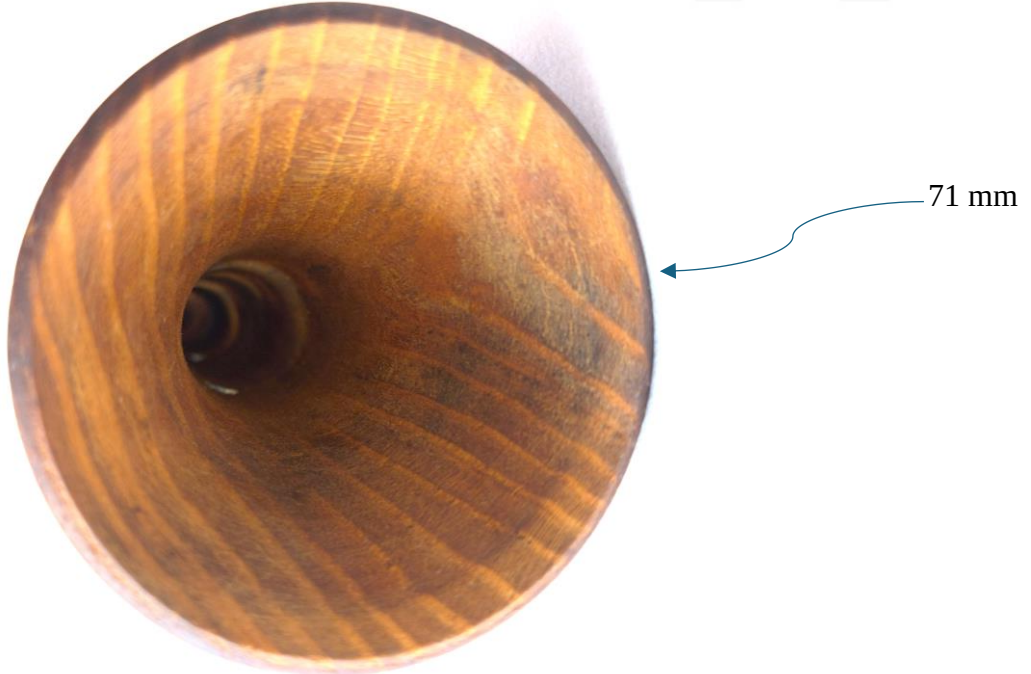
Selanik zurnasının kalak bölgesi; Selanik zurnasının kalak bölgesi 71-72mm çapında konik bir yapıya sahip sesin çıkmasını ve ses gürlüğünü sağlayan, üzerinde akort deliği ya da cin deliği diye adlandırılan 6mm çapında küçük delikler bulunan zurnanın en alt bölgesidir.

Zurnanın baş kısmına doğru gidildikçe bu iç çap daralmaktadır. Akort deliği ya da cin. Deliği diye adlandırılan 6mm çapındaki deliklerin amacı ise alt perdelerde (klavye) seslerinin akort uyumunu sağlamak için, yapılan bir tür olmaz ise olmaz yöntemde denilebilir. Bazı zurnalar yekpare üretilirken kalak tek parçanın bağımsız en alt uyumu olduğu bilinse de bazı yapım ustaları bu bölümü ikinci bir parça olarak da üretmektedir. Bunun amacı hem yapım aşamasında kolaylık olması, aynı zamanda çatlamaları ve kırılmaları bir nebze de olsa engellemek amaçlanmaktadır.



Şekil-22 İzmir Mordoğan ilçesinden Mehmet Çelteki Yapımı iki Parça Selanik Zurnası “Kalak bölgesi”.

Kaynak: Oğuz Paksoy Koleksiyonundan Alınmıştır.



Şekil-23 “Manisa Salihli ilçesinden Murat Memiş Yapımı Yekpare Selanik Zurnası “Kalak bölgesi”.

Kaynak: Oğuz Paksoy Koleksiyonundan Alınmıştır.

Selanik zurnanın nazik (nezik) bölgesi: “Zurnanın ağaç kısmına başlıca renkte bir ağaçtan yapılmış olan bir zıvanadır. Bu zıvanaya geçirilir, nezik zurnanın ağzına kuvvet vererek, çatlamasını önler sabit değildir” (Alemdaroğlu 1999:15).

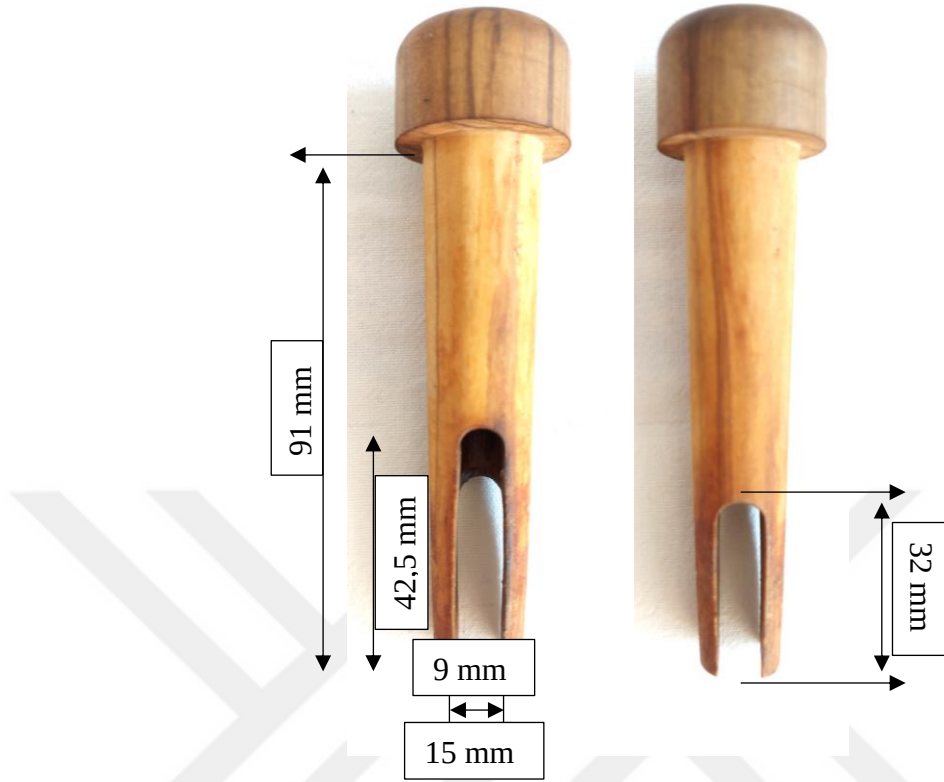
“79mm ile 91mm” arasında boyu olan nezik (yapımcı iki ustanın ölçüleri doğrultusunda verilen ölçü) ön kısımda altta bulunan oyuk arka kısmında bulunan oyuga göre daha uzundur. Çatal şeklinde de tabir edilen ön görüntü iki ucu “13mm ile 15mm” aralığında iki çatal görüntülü kısmın iç aralığı “6mm ile 9mm” ölçülerinde oyuk yüksekliği “36mm ile 42.5mm” şeklinde yapımı görülmektedir. Aynı kısmın daha kısa aralıktaki olan arka kısmı da mevcuttur, ön taraftaki çatal görüntülü oyuktan daha kısadır ve 23mm ile 32mm aralığında bir oyuktur. Ön uzun olan çatal kısım zurnanın ön üst kısmında klavye deliklerine tam dikey gelecek şekilde takıldığı ve bu takılma esnasında dikey olması hassasiyeti önemlidir. Şayet bu şekilde olmaz ise klavyede bulunan bazı delikler minimal de olsa kapanır, bu da o sesin entonasyon sorunu yaşamasına doğru sesin çıkmamasına sebebiyet verecektir.

Nazik kısmının en üst kısmından en alt tarafına kadar inen yaklaşık “12mm ile 11mm” ölçülerinde eşit delinmiş bir delik mevcuttur. Bu delik kanel diye tabir edilen kısmın sıkı geçme şeklinde oturacağı bölgedir.

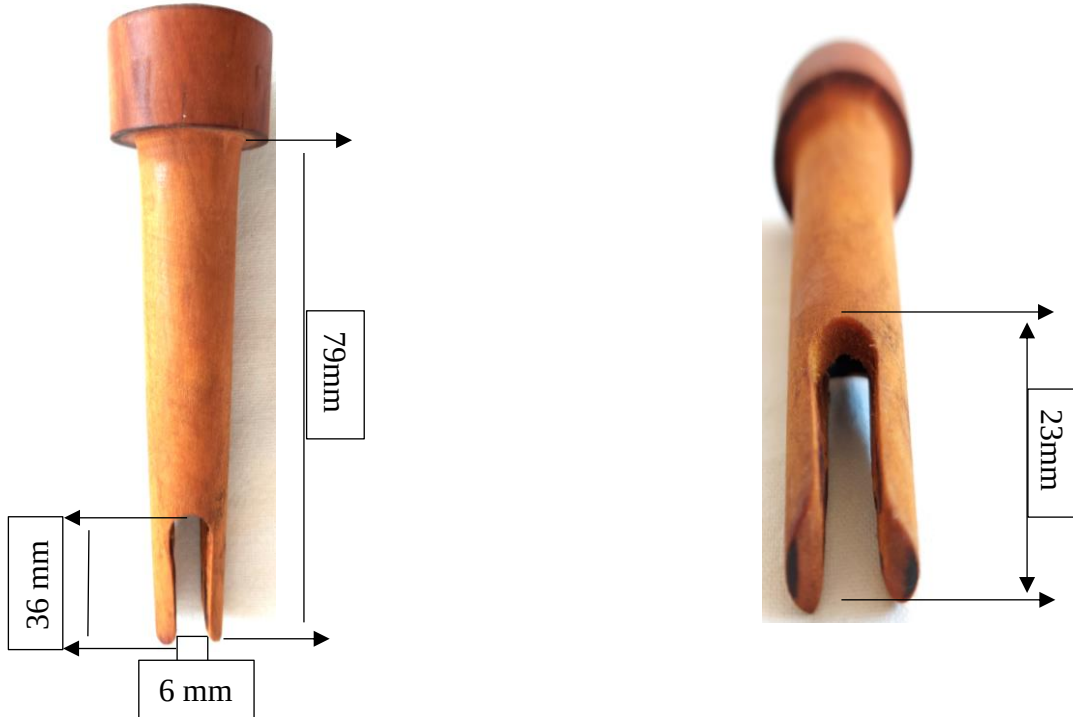
Nazik kısmı genellikle zurnanın imalatında kullanılan ağaç çeşidinin dışında daha dayanıklı ve darbelere karşı mukavemeti arttırması için sert ağaçlardan (abanoz, erik) ve hatta günümüzde “derilin” denilen sert plastikten de imalatı yapılmaktadır. Bunun dışında ise bazı ustalar görselliğinde farklı olması için birçok ağaçtan yaptığı ve aynı zamanda siyah boya ile de boyandığı bilgisi mevcuttur.

Nazik kısmı zurnanın ana gövdesine sıkı geçme şeklinde üretilir. Yerinde hareket etmemesi ve dönmemesi önemlidir. Yukarıda da bahsedildiği gibi çatal alt kısımları klavyede bulunan delikleri kapatmamalıdır.

Nazik ya da nezik diye de bilinen bu zurna parçasının aşağıdaki şemada tüm ölçü ve ön, arka ve iç detayları bildirilmektedir. Bölgede yaşayan zurna yapımcıları (luthierleri) yapım yöntemi olarak birbirlerinden farklı yol izlemektedir. İki farklı usta tarafından yapılan ve Yörede icra edilen Selanik zurnasının “nazik” örnekleri Şekil-27 ve Şekil-28 de sunulmuştur.



Şekil-24 “İzmir Mordoğan ilçesinden Mehmet Çeltik Yapımı Selanik Zurnası “Nazik(nezik)” Bölgesi.  
Kaynak: Oğuz Paksoy Koleksiyonundan Alınmıştır.



Şekil-25 “Manisa Salihli ilçesinden Murat Memiş Yapım Yekpare Selanik Zurnası “Nazik (Nezik)”  
Bölgesi. Kaynak: Oğuz Paksoy Koleksiyonundan Alınmıştır.

Selanik Zurnasının ses dizisi ve perde sistemi; Selanik zurnası üst klavye bölgesinde yedi adet deliği bulunmaktadır. Arka kısmında da bir adet delik mevcuttur. Pozisyonel olarak icra esnasında karar sesi diye tabir edilen ve tüm icracıların kullandığı yöntem şekli beş parmak kapalı şekilde (karar sesi) ve piyanoda “si” sesine denk gelen ses yer almaktadır. İcra sırasında genelde 1.5 oktav ve 2 oktav aralığına kadar aktif kullanılabilirliği ve tonalite olarak kaba zurna ile halay zurnası arasında ses rengine sahiptir.

Şekil 26’da yer alan pozisyonda 5 delik kapalı şekilde Türk müziği LA ekseni baz alınarak bu sese LA (A) denilmektedir. Piyano karşılığı ise Sİ (B) sesidir.



Şekil-26

Kaynak: Oğuz Paksoy Koleksiyonundan Alınmıştır.

Şekil 27’da yer alan 4 delik kapalı şekilde Türk müziği La ekseni baz alınarak bu sese Si (Si) denilmektedir. Piyano karşılığı ise Do Diyez (C Diyez) sesidir.



Şekil-27

Kaynak: Oğuz Paksoy Koleksiyonundan Alınmıştır.

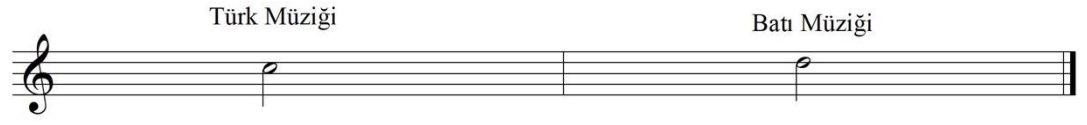
Şekil 28’de yer alan 3 delik kapalı şekilde Türk müziği LA ekseni baz alınarak bu sese Do (C) denilmektedir. Piyano karşılığı ise Re (D) tonudur.



Şekil-27

Kaynak: Oğuz Paksoy Koleksiyonundan Alınmıştır.





Şekil-28

Şekil 29’de yer alan 2 delik kapalı şekilde Türk müziği La akseni baz alınarak bu sese Re (D) denilmektedir. Piyoano karşılığı ise Mi (E) tonudur.



Şekil-29

Kaynak: Oğuz Paksoy Koleksiyonundan Alınmıştır.

Şekil 30’de yer alan 1 delik kapalı şekilde Türk müziği La akseni baz alınarak bu sese Mi (E) denilmektedir. Piyoano karşılığı ise Fa Diyez (F Diyez) tonudur.







Şekil-30

Kaynak: Oğuz Paksoy Koleksiyonundan Alınmıştır.

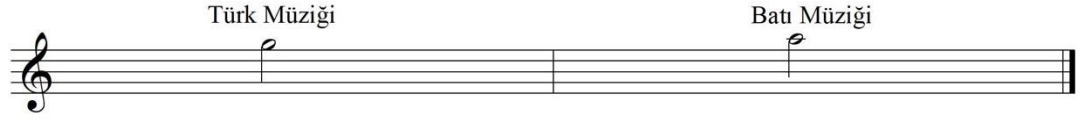
Şekil 31’de yer alan üstte 1 delik kapalı, arkadaki 8. Delik açık şekilde Türk müziği LA ekseni baz alınarak bu ses Fa Diyez (F Diyez) denilmektedir. Piyano karşılığı ise Sol Diyez (G Diyez) tonudur.



Şekil-31

Kaynak: Oğuz Paksoy Koleksiyonundan Alınmıştır.

Şekil 32’de yer alan 5 delik açık şekilde Türk müziği La ekseni baz alınarak karara sesine Sol (G) denilmektedir. Piyano karşılığı ise La (A) tonudur.



Şekil-32

Kaynak: Oğuz Paksoy Koleksiyonundan Alınmıştır.

Şekil 33’te yer alan 6 delik kapalı şekilde Türk müziği LA ekseni baz alınarak bu sese pes La (A) denilmektedir. Piyano Si (B) tonudur.





Şekil-33

Kaynak: Oğuz Paksoy Koleksiyonundan Alınmıştır.

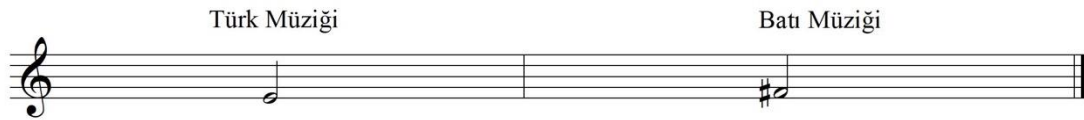
Şekil 34’te yer alan 7,5 delik kapalı şekilde Türk müziği La ekseni baz alınarak bu sese Fa (F) denilmektedir. Piyano karşılığı ise La (A) tonudur.



Şekil-34

Kaynak: Oğuz Paksoy Koleksiyonundan Alınmıştır.

Şekil 35’de yer alan 7 delik kapalı şekilde Türk müziği La ekseni baz alınarak bu sese Mi (E) denilmektedir. Piyano karşılığı ise Fa (F Diyez) tonudur.



Şekil-35

Kaynak: Oğuz Paksoy Koleksiyonundan Alınmıştır.

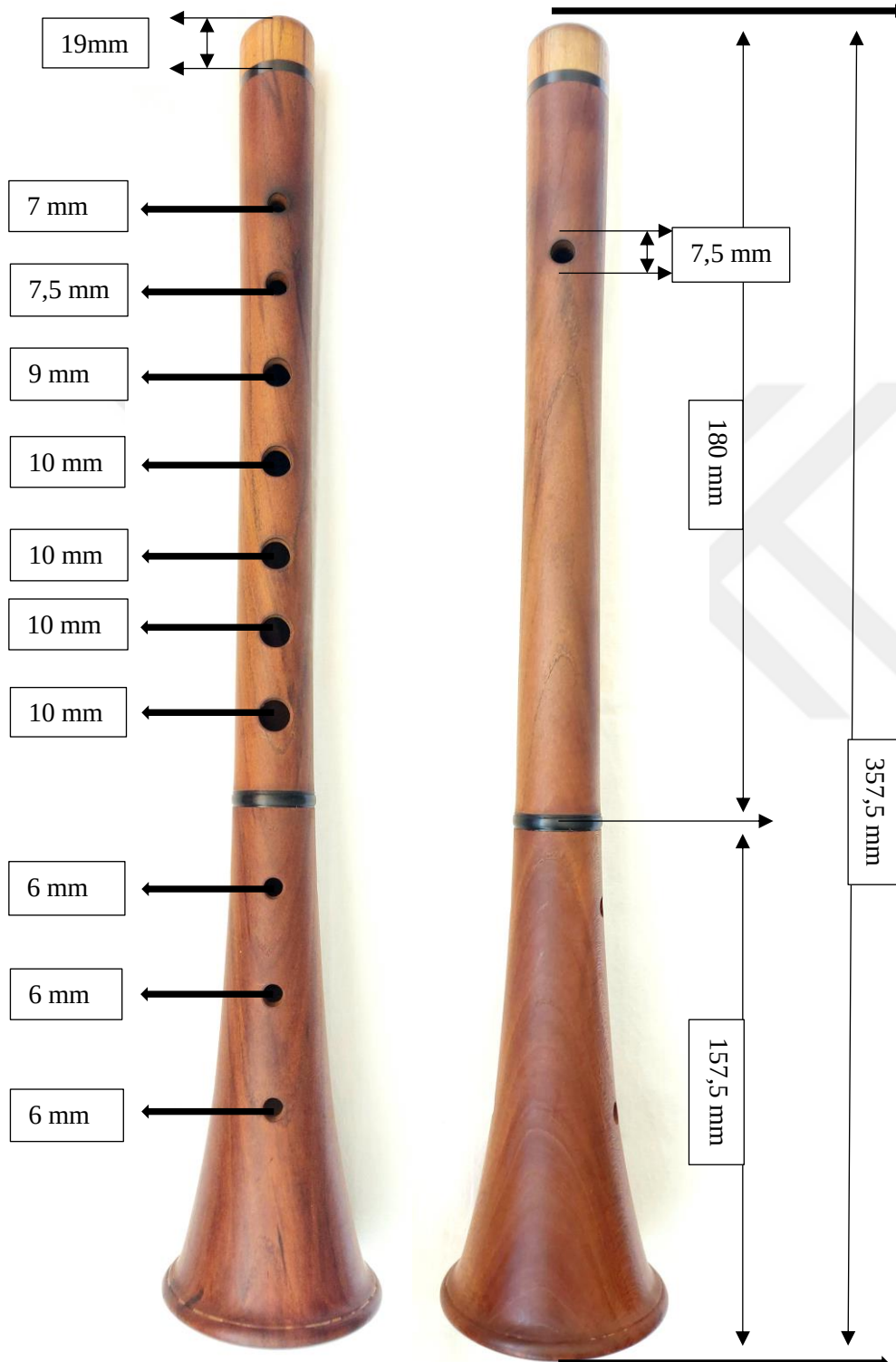
Selanik Zurnasının diğer üst oktav seslerini elde etmek için kamış ağız içinde iken dilin teması ile üst oktavdaki sesler daha şiddetli üfleme neticesinde elde edilmektedir. Selanik Zurnasının bir oktavlık Türk Müziği La ekseni ifade edilerek ve Batı Müziği Piyano karşılığı ses dizisi de aşağıdaki gibidir.



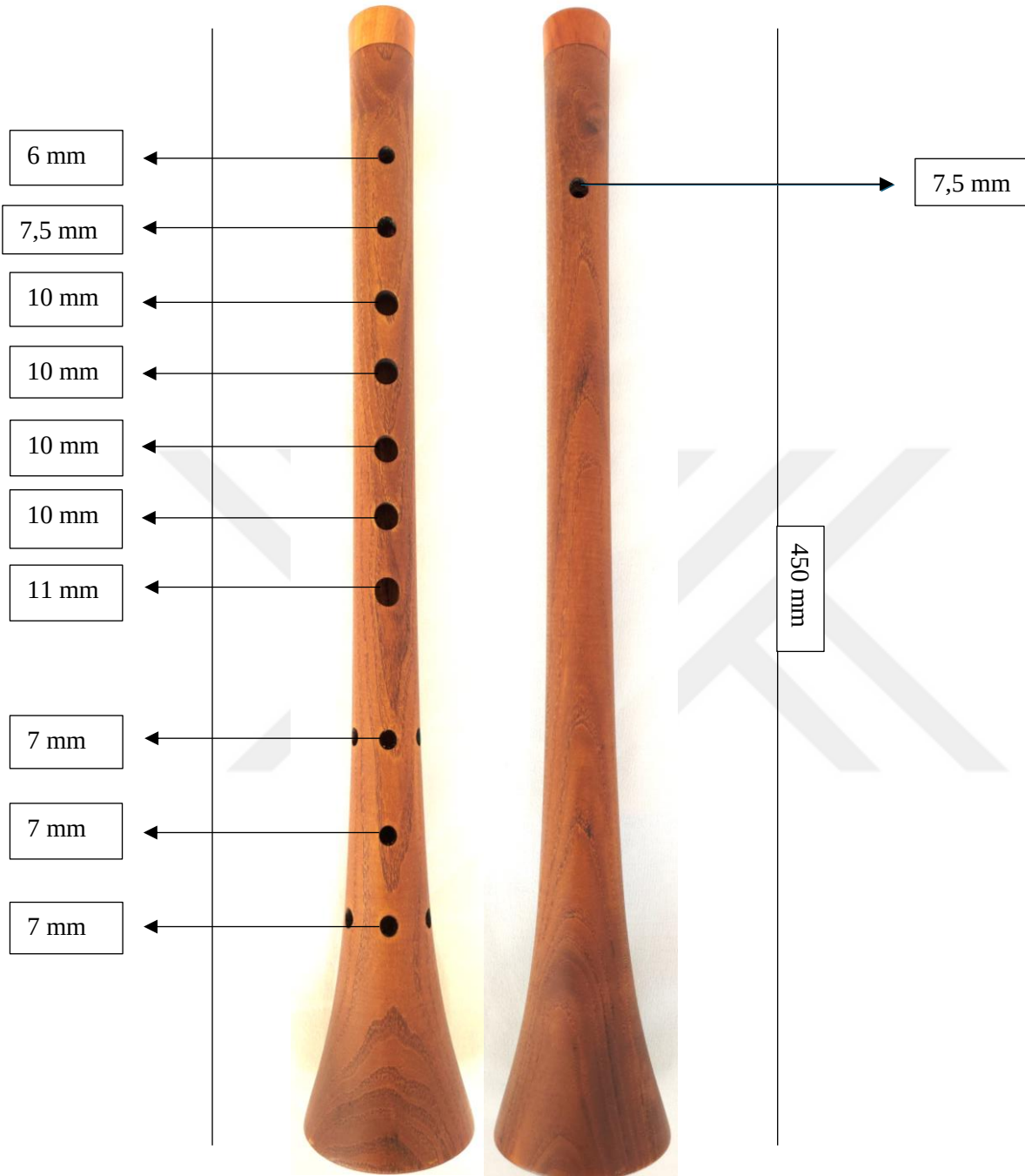
grubunun Kayısı, Erik, Zeytin, Gül ağaçları olduğunu ifade etmiştir. Uzun yıllar Si akort (B) zurna üretiminin yanı sıra arz talebi karşılamak adına ve zurnanın sadece meydan sazı olmaması ile, orkestralarda aktif olarak yer bulması nedeni ile farklı akortlarda arz talebe göre çalışmalarını geliştirmekle beraber şu an itibari ile Si (B), Do (C), Mi (E), Sol (G), La (A), Fa (F), Fa Diyez Zurnaları farklı tonlarda üretmektedir (M. Çeltek ile kişisel görüşme, 25.08. 2021)



Selanik Zurnasının Yapısal Ölçüleri ve Çeşitleri;



Şekil-36 “İzmir Mordoğan ilçesinden Mehmet Çeltekin’in “Selanik Zurnası”.  
Kaynak: Oğuz Paksoy Koleksiyonundan Alınmıştır.



Şekil-37 “Manisa Salihli ilçesinden Murat Memiş Yapımı “Selanik Zurnası”.

Kaynak: Oğuz Paksoy Koleksiyonundan Alınmıştır.

Yapılan ölçümler kumpas ile yapılıp yapımcı ustalar tarafından da kontrol edilerek onaylanmıştır.

## 4.2 İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar

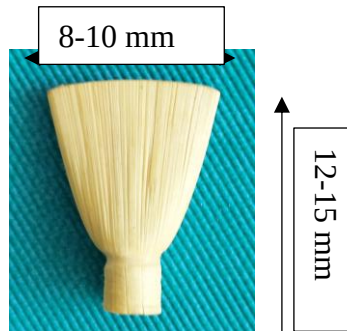
*Kaba Zurnanın Lülesi (Boru-Kanel), Kalak, Nazik (Nezik) Bölgesi, Ses Dizisi ve Yapım Malzemeleri Nelerdir?*

Çalışmanın bu bölümünde Kaba Zurnanın yapısal, teknik özelliklerine ve yapım malzemelerine yönelik benzerlik ve farklılıklar tüm detaylarıyla sunulacaktır.

Kaba Zurnanın Kamış Yapısı ve Boyutları: Ege bölgesinde Manisa, Muğla ve Aydın illerinde rastlanılan kaba zurna ve bir parçası olan kamış, Zurna çalgısının en değerli ve icra için en önemli ekipmanıdır demek, yerinde bir tespit olacaktır.

Üzüm asmalarının diplerinde bulunan kamışların toplanıp belli boyutlarda kesilmesi ve seçiminde en önemli olan eni ve boyu Selanik Zurnası kamışına göre daha büyük olan, kamışlar seçilmektedir. Bazı ustalar ise akarsu kenarları dereler ya da sulak bölgeye yakın olan yerlerden eni ve boyu uygun olan kamışların kesilip kalıba konması ile elde edilen ürünlerde mevcuttur. Kaba zurnanın yapısal büyüklüğü ve icrası için kamış bölümünün de büyük olmasını gerektirdiği bir ihtiyaç oluşturmaktadır. Boyu 13/14mm eni ise 13/14mm ölçülerindedir.

Selanik zurnasının kamışına göre en ve boy daha büyük, materyal kalınlığı minimal olarak biraz daha kalın malzeme seçilir.



Şekil-38 “İstanbul Ali Rıza Acar Yapımı Kaba Zurna “Kamış” Bölgesi.  
Kaynak: Oğuz Paksoy Koleksiyonundan Alınmıştır.

Yaklaşık uzunluğu 12mm ile 15mm kadar olan en geniş üst en kısmı 8mm ile 10mm arasında olan kamış türüdür. Kamışların Toplanması her mevsim yapılmadığı bilinir. Üzüm bağların da bulunan üzümder söküldükten sonra makbul olduğu bölgedeki icracılar tarafından söylenmektedir. Ya da sulak bölgede bulunan kamışların



uygun olanları haziran sonu ile ağustos sonuna kadar toplandığı söylenmektedir. Öncelikle normal bir kabın içine su koyarak yumuşaması beklenir.

Yumuşayan kamışlar belirlenen boylarda göz kararı jilet yardımı ile boru şeklinde kesilir. Kesilmiş olan boru şeklindeki kamışların içindeki zar kısmı çıkartılır. Bu işlem çok önemlidir ki zarı içinde kalmış olan kamış performans anlamında yetersiz kalır. Hatta istenilen ses bile çıkmadığı söylenmektedir.

Daha sonra kalıplara boruya girecek olan kısmı ip yardımı ile şekil alması için boğdurulur, (bağlanır).

Uç kısımlarının da birleşimi için son dönemlerde bayan kuaförlerinin kullandığı kısıkaç ile birleştirilir. Bu yöntem hem zaman hem de pratik olmasından dolayı tercih edilmektedir. Son şeklini alması ve kalıbına girmesi için kurumaya bırakılır. Şekil-41 de görüldüğü son şeklini almış olur.

Kaba zurna kamışının yapımı 'da Selanik zurna kamışının yapımı ile aynıdır. En büyük ve belirgin fark ise boyut olarak farklılıklarıdır.

Kaba zurnasının lülesi(boru-kanel); Kamışın bağlandığı “lüle”, maden den yapılan bir diğer adı ise “kanel” ismi ile anılan malzemedir. Paslanmaması ve dayanıklı olması için pirinç madeninden yapıldığı, başka maden ve metallerden de üretildiği bilinmektedir. Üst kısmı (kamışın takıldığı) iç çapı dardan genişlemeye doğru giden bölgedir.



Şekil-39 “İstanbul Ali Rıza Acar Yapımı Kaba Zurna “Lülesi”.  
Kaynak: Oğuz Paksoy Koleksiyonundan Alınmıştır.

Alt kısmına ip sarılarak zurnanın nezik (nazik) kısmının iç çapına sıkı geçecek şekilde yorgan ipi dolama yapılır. Bu icra sırasında hava kaçırmaması sağlanır ve zurnadan istenmeyen seslerin çıkması engellenir.

“Kaba zurnanın birinci bölümü lüledir. Bu bölümü kamışın bağlandığı pirinç, sarı veya gümüş, gibi madenlerden yapılan ince ve gittikçe genişleyen boru şeklindeki

yapıdır. Yaklaşık olarak 5,5–6 cm uzunluğundadır. Lülenin boyunun uzun veya kısa oluşu, zurnanın akorduna etki etmektedir. Mehteranda görev yapan katılımcılar bu bölüme “lüle” adı verirken, mahalli sanatçılar “boru” veya “kanel” olarak adlandırmakta, yaşı ilerlemiş, eski ustalar “sipsi” olarak isimlendirmektedirler” (Sağlambilen, 2014: 68).

Lüle yapısal olarak çok büyük önem teşkil eder. Boyu 2mm uzun olması ya da kısa olması, zurnanın türüne göre iç çapının doğru ayarlanmaması zurnada istenen performansın sağlanamamasına sebep olur. Bu nedenle kamıştan sonraki en önemli ikinci ekipman olma özelliği taşımaktadır.

Kaba zurnanın avurtluk bölümü; yanağın ağız boşluğu hizasına gelen kısmı anlamına gelen avurtluk, zurnada nefes çevirmeye yarayan, dudaklara destek verip havanın ağızdan kaçmasını ve nefesin dışarıya kaçmamasına destek veren önemli bir ekipmandır.



Şekil-40 “Manisa Salihli ilçesinden Murat Memiş Yapımı “Avurtlak”.  
Kaynak: Oğuz Paksoy Koleksiyonundan Alınmıştır.

Kaba Zurna icracılarının kullandığı bir ekipman olup, Selanik zurnasında asla kullanılmaz. Kaba zurna kamışlarının sert olması ve icra esnasında nefes çevirme anında dudakların havayı kaçırmaması için önemli bir rol oynamaktadır. İrcacılar ile doğrudan görüşmede de bu durumu destekleyici bilgiler alınmıştır. Yapısal olarak her zurnada kullanıma uygun olduğu, sadece kaba zurnaya özel lüleye geçecek kısmı geniş yapıldığı bilinmektedir.

Kaba Zurnanın Kalak Bölgesi; Kaba zurnasının kalak bölgesi ağız çapı 73-75mm çapında sesin yoğunluğunu ve hacmini sağlayan en alt kısmıdır. Üzerinde akort deliği ya da (cin-şeytan) deliği diye de adlandırılan 5mm çapında 6 ya da 8 adet delikler

bulunur.

Akort deliklerinin amacı ise alt seslerde entonasyon sorunlarının çözümü için olmazsa olmaz yöntemlerdendir. Bir diğer husus ise sesin güçlüğünü dışarıya daha iyi şekilde aktarımı için yapıldığı analizi de yerinde bir tespit olacaktır.

Basri Eğriboyun, bu deliklerin en alt seslerin akordunu dengelediğini ve sesin gür çıkmasını sağladığı için olmazsa olmaz bir durum olduğunu belirtmiştir (B. Eğriboyun ile Kişisel Görüşme 23.06.2021).



Şekil-41 “İstanbul Ali Rıza Acar Yapımı Kaba Zurna “Kalak” Bölgesi”.  
Kaynak: Oğuz Paksoy Koleksiyonundan Alınmıştır.

Kaba zurnanın kalak bölgesi gövde ile beraber tek parça yapıldığı, Selanik zurnasında iki parça olarak üretildiği görünse ’de, kaba zurna tek parça yekpare şekilde kalak da ana gövdeye bağlı şekilde üretiminin yaygın olduğu görülmektedir.

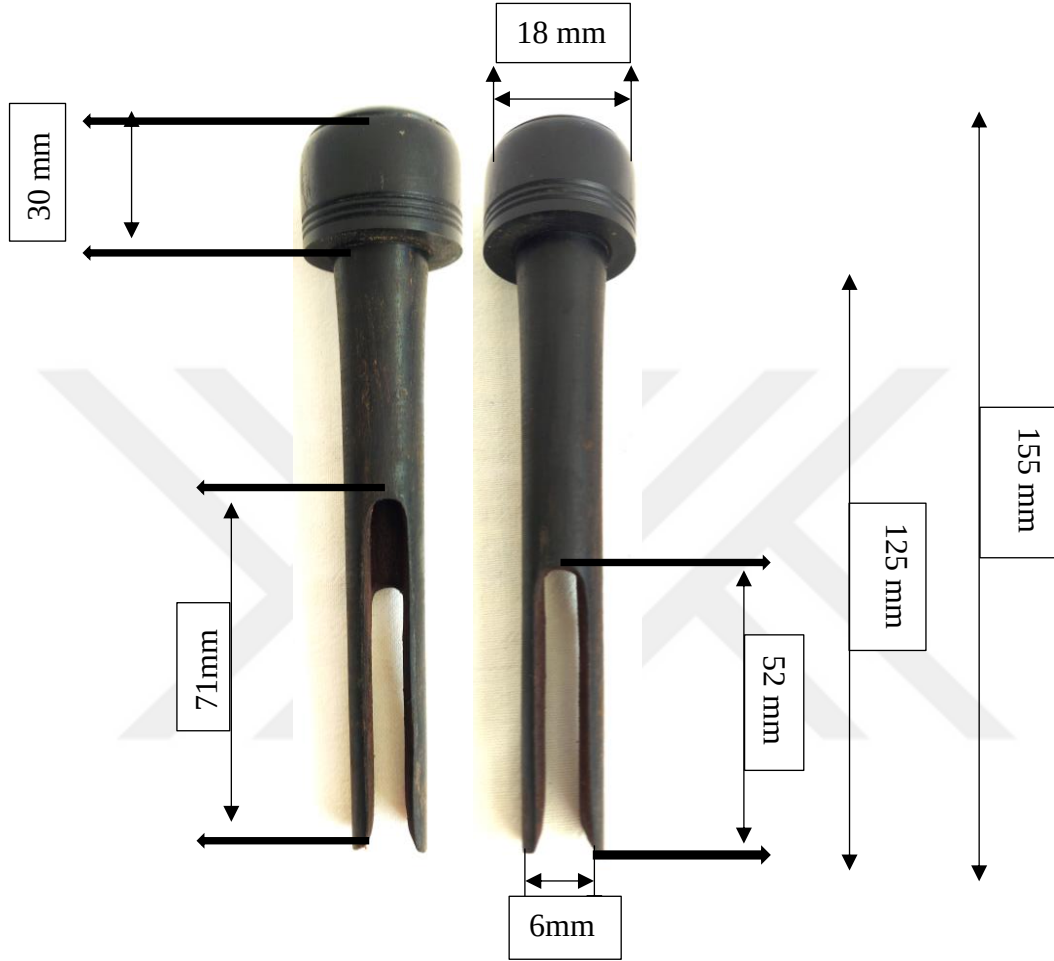
Kaba zurnanın nazik (nezik) bölgesi: Nazik bölümü şiveye göre nezik diye de telaffuz edilmektedir. Kaba zurnanın büyük olmasından dolayı bu parçada selanik zurnası nazik ine göre daha büyüktür. Yapımı genelde sert ağaçlar seçilerek yapılmaktadır. Bunun nedeni ise alt kısmı çatala benzeyen bölgesi yapısal deformeye

uğramamasıdır. İcracının üfleme esnasında oluşan hava buharı ve içinde oluşan ıslaklık dayanıksız bir ağacın eğilmesine ve olması gereken yapının bozulmasına neden olabilmektedir. Zurna yapımcısı Ali Rıza Acar konu ile ilgili şunları belirtmektedir;

*“Kaba zurnanın ve bütün zurnaların en can alıcı yeridir nezik. Son yıllarda abanoz ağacının maliyetinin yükselmesi ile derilin denilen sert plastikten de yapmaktayız. Dayanıklı olmak zorunda, içindeki çatal yamulursa ya da eğilirse zurnadan ses çıkmaz, ya da çıkan ses sağır bir ses olur”* (A. R. Acar ile Kişisel Görüşme. 11.07.2021). Bu durumda iklim koşullarına uygun, bir nevi suya, neme dayanıklı sert ağaçlar seçilmesinin önemi ortaya çıkmaktadır.

Tam boyu 155mm çatalın, zurnanın klavyesine gelen uzun bölmenin bittiği yere kadar olan kısmı 71mm, klavyenin arka kısmına gelen çatal boşluğu 52mm, en üst kısımda zurnanın içine giren kısım dışında kalan yer 30mm, zurnanın içinde kalan kısmı 125mm, iki ağızlı çatala benzeyen kısım dış tam boy 13mm iç tam boy 6mm, kanelin ya da borunun girdiği bölüm iç çapı 10mm, zurnanın içinde kalan silindir şeklindeki bölümün dış çapı 18mm olmakla birlikte kanel imalatı yapılmaktadır. Genellikle el işçiliği ile imal edilen bu kısım hassasiyet içeren ustanın tabiri ile de zurnanın en önemli kısmıdır denilebilir.

Çatalın tüm görsel detayları ve ölçüleri Şekil 42’te ifade edilmiştir.



Şekil-42 “İstanbul Ali Rıza Acar Yapımı Kaba Zurna “Nazik (nezik)” Bölgesi”.  
Kaynak: Oğuz Paksoy Koleksiyonundan Alınmıştır.



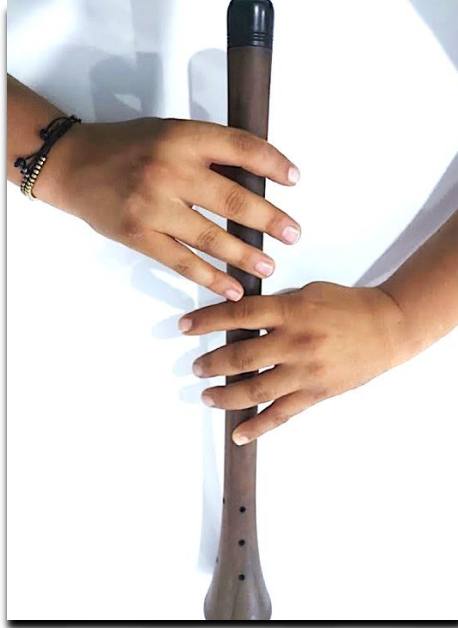
Şekil-43 “İstanbul Ali Rıza Acar Yapımı Kaba Zurna “Nazik (nezik)” Bölgesi Üst Kısımı”.  
Kaynak: Oğuz Paksoy Koleksiyonundan Alınmıştır.

Kaba Zurna ses dizisi; Türk müziği ses sistemi La (A) eksenli olduğu için karar sesi La (A) kabul edilir. Kaba zurnada 7 delik kapatıldığında karar sesi olarak Türk müziğindeki La ekseni kabul edildiği bilinse de sesin piyano karşılığı Si (B) olmaktadır.

Kaba zurna üst klavye bölgesinde yedi adet deliği bulunmaktadır. Arka kısmında da bir adet delik mevcuttur. Pozisyonel olarak icra esnasında karar sesi diye tabir edilen ve tüm icracıların kullandığı yöntem olarak kullanılmayan Selanik zurnasına göre 7 parmak ön klavyede 1 parmak da arka üst delikte kapatılmaktadır. Bu yöntem kaba zurnaya özgü, üst oktavları daha rahat kullanabilmek adına icracıların kendi kendine yıllar önce geliştirdiği bir yöntem olduğu ifade edilmektedir. Türk müziği sisteminde piyano sesi karşılı beş parmak kapalı ise Mi akort(ton) zurna olduğu bilinse de icracıların çalım sitilinden dolayı tüm delikler kapalı (7delikte) Piyano sesi karşılığı Sİ sesi elde edilir. İracıların bu denli kullanma nedeni ise üst oktav sesleri daha rahat kullanabilmek ve enstrümanın register genişletmek, uyum içerisinde icra edilmesi amaçlanmıştır. İcrasının Selanik zurnasına göre biraz daha zor olduğu pek çok icracı tarafından belirtilmektedir.

Şekil 44'te yer alan 7 delik kapalı şekilde Türk müziği La ekseni baz alınarak karara sesine La (A) denilmektedir. Piyano karşılığı ise Si (B) tonudur.





Şekil-44

Kaynak: Oğuz Paksoy Koleksiyonundan Alınmıştır.

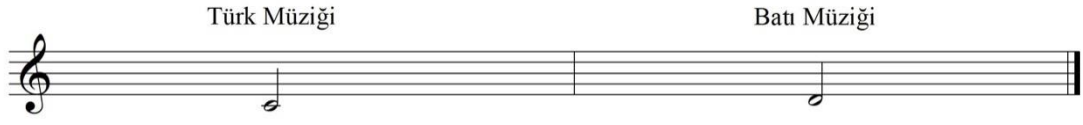
Şekil 45’de yer alan 6 delik kapalı şekilde Türk müziği La ekseni baz alınarak bu sese Si (B) denilmektedir. Piyano karşılığı ise Do Diyez (C Diyez) tonudur.



Şekil-45

Kaynak: Oğuz Paksoy Koleksiyonundan Alınmıştır.

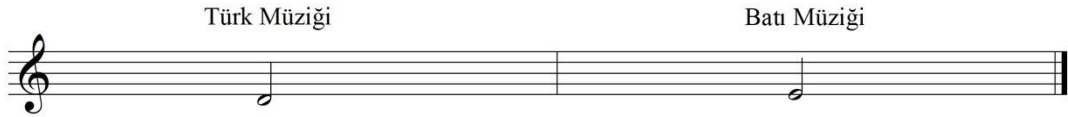
Şekil 46’da yer alan 5 delik kapalı şekilde Türk müziği La ekseni baz alınarak bu sese Do (C) denilmektedir. Piyano karşılığı ise Re (D) tonudur.



Şekil-46

Kaynak: Oğuz Paksoy Koleksiyonundan Alınmıştır.

Şekil 47’de yer alan 4 delik kapalı şekilde Türk müziği La akseni baz alınarak bu sese Re (D) denilmektedir. Piyano karşılığı ise Mi (E) tonudur.



Şekil-47

Kaynak: Oğuz Paksoy Koleksiyonundan Alınmıştır.



Şekil 48’de yer alan 3 delik kapalı şekilde Türk müziği La ekseni baz alınarak bu ses Mi (E) denilmektedir. Piyano karşılığı ise Fa Diyez (F Diyez) tonudur.



Şekil-48

Kaynak: Oğuz Paksoy Koleksiyonundan Alınmıştır.

Şekil 49’de yer alan 2,5 delik kapalı şekilde, sol el işaret parmağı ve orta parmak kapalı, sağ el işaret parmağı ve orta parmak kapalı şekilde, Türk müziği La ekseni baz alınarak bu ses Fa (F) denilmektedir. Piyano karşılığı ise Sol (G) tonudur.





Şekil-49

Kaynak: Oğuz Paksoy Koleksiyonundan Alınmıştır.

Şekil 50’de yer alan 2 delik kapalı şekilde Türk müziği LA ekseni baz alınarak bu ses SOL (G) denilmektedir. Piyano karşılığı ise LA(A) tonudur.



Şekil-50

Kaynak: Oğuz Paksoy Koleksiyonundan Alınmıştır.

Şekil 51’te yer alan 1delik kapalı şekilde Türk müziği La ekseni baz alınarak bu ses La (A) denilmektedir. Piyano karşılığı ise Si (B) tonudur.



Şekil-51

Kaynak: Oğuz Paksoy Koleksiyonundan Alınmıştır.

Kaba Zurnanın diğer üst oktav seslerini elde etmek için kamış ağız içinde iken dilin teması ile üst oktavdaki sesler daha şiddetli üfleme neticesinde elde edilmektedir. Kaba Zurnanın bir oktavlık Türk Müziği La ekseni ifade edilerek ve Batı Müziği Pişano karşılığı ses dizisi de aşağıdaki Tablo: 1de gösterildiğı gibidir.

Tablo 1. Bir oktavlık Türk Müziği La ekseni ifade edilerek ve Batı Müziği Pişano karşılığı ses dizisi.



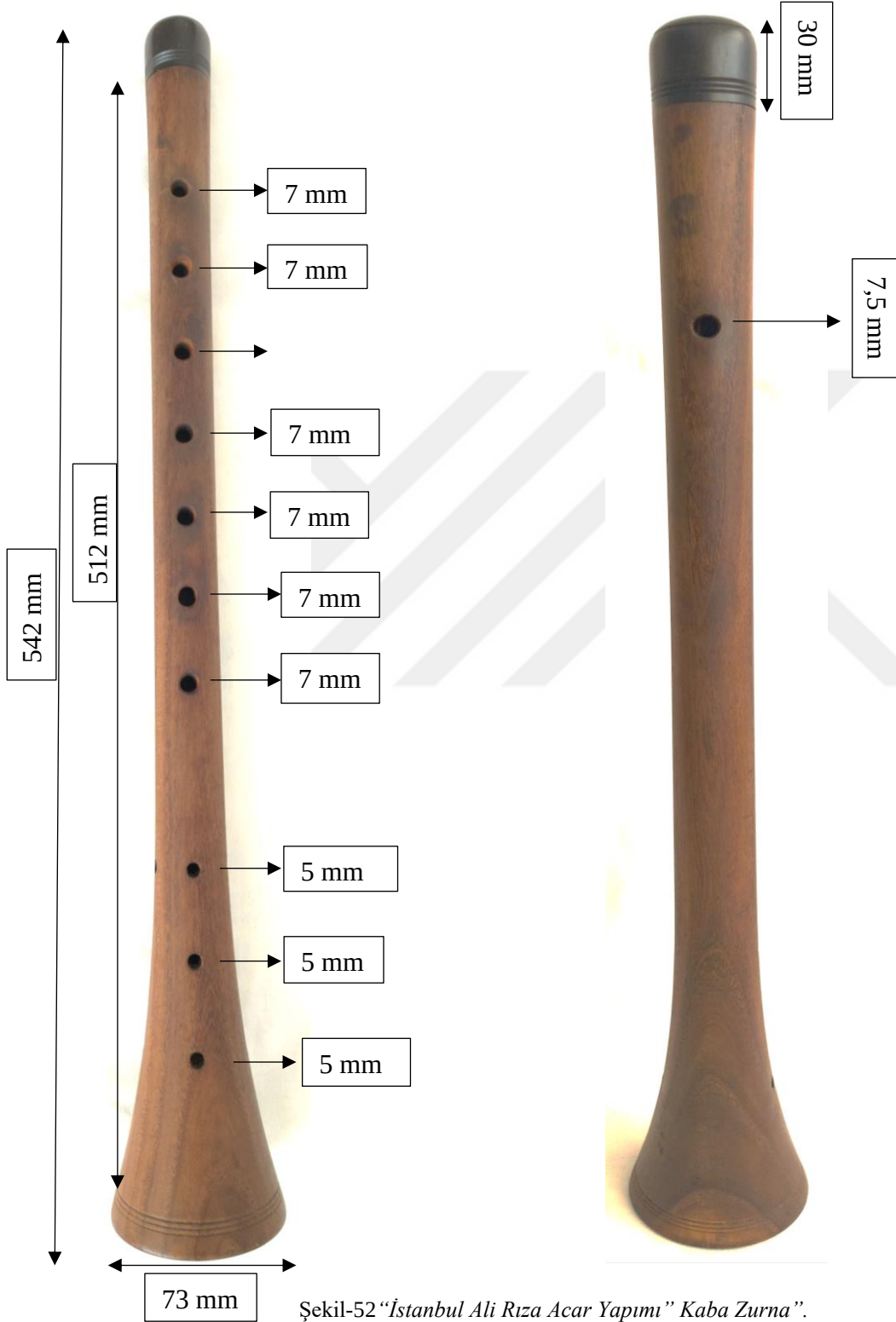
Kaba zurnasının yapım malzemeler; Kaba zurna yapımcısı olarak Türkiye’de belli ustaların varlığı bilinmekte, fakat ege bölgesi ile sınırlı olan konunun ana temasına ve yapımcısına inildiğinde yapımcı Murat Memiş ve Mehmet Çeltekin karşımıza çıkmaktadır.

Aydın ili Germencik ilçesinde yaşayan Basri Eğriboyun kaba zurna yapımcıları ile ilgili şu söylemde bulunmuştur;

*“...Yapan çok usta var ama ben zurnalarımı, Tokat ilinde yapımcı olan Oktay Dursun, İstanbul ilinde Hasan An ve Ali Rıza Acar olmak üzere bu üç ustadan yaptırırım”.* (B. Eğriboyun ile Kişisel Görüşme 23.06.2021)

Bu ifadelerden yola çıkarak, icracıların belli yapımcıları tercih etmesi tamamen icracının zevkine, enstrümandaki teknik ve perde sistemine, yapan ustanın yapım şekline ve aynı enstrümanın yapısal alışkanlığına dayanıyor demek daha uygun bir tespit olacaktır.

Kaba zurnasının yapısal ölçüleri ve çeşitleri;



Şekil-52 “İstanbul Ali Rıza Acar Yapımı” Kaba Zurna”.  
Kaynak: Oğuz Paksoy Koleksiyonundan Alınmıştır.

### 4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

*Selanik Zurnası ve Kaba Zurnanın arasındaki benzerlik ve farklılıklar nelerdir?*

Çalışmanın bu bölümünde Selanik Zurnasını ve Kaba Zurnanın yapısal, teknik özelliklerine ve yapım malzemelerine yönelik benzerlik ve farklılıklar karşılaştırılarak tüm detaylarıyla sunulacaktır.

Selanik Zurnası ve Kaba Zurna incelendiğinde, detaylı yapısal ölçümler sonucunda bazı değerlendirmeler ve karşılaştırmalar yapılmıştır. Tüm kullanılan ekipmanın özellikleri, boyutları, çapları, kullanılan malzemeleri detaylandırılmıştır.

İki farklı ustanın yapımı olan Selanik Zurnaları da karşılaştırılıp detaylar değerlendirilirken üçüncü farklı zurna olan Murat Memiş yapımı zurnada teknik olarak değerlendirilmiştir.

Selanik ve kaba zurna ile icra edilen eser örnekleri “Ekler” bölümünde sunulmuştur.

|                                                                                                                                  |       |                                                                                                                                |       |                                                                                                                               |       |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------|
| <b>Selanik Zurnası Mehmet Çeltek Yapımı</b><br> |       | <b>Selanik Zurnası Murat Memiş Yapımı</b><br> |       | <b>Kaba Zurna Ali Rıza Acar Yapımı</b><br> |       |
| En Üst Arka Delik                                                                                                                | 7.5mm | En Üst Arka Delik                                                                                                              | 7.5mm | En Üst Arka Delik                                                                                                             | 7.5mm |
| En Üst Ön Delik                                                                                                                  | 7mm   | En Üst Ön Delik                                                                                                                | 6mm   | En Üst Ön Delik                                                                                                               | 7mm   |
| İKİNCİ DELİK                                                                                                                     | 7.5mm | İKİNCİ DELİK                                                                                                                   | 7.5mm | İKİNCİ DELİK                                                                                                                  | 7mm   |
| Üçüncü Delik                                                                                                                     | 9mm   | Üçüncü Delik                                                                                                                   | 10mm  | Üçüncü Delik                                                                                                                  | 7mm   |
| Dördüncü Delik                                                                                                                   | 10mm  | Dördüncü Delik                                                                                                                 | 10mm  | Dördüncü Delik                                                                                                                | 7mm   |
| Beşinci Delik                                                                                                                    | 10mm  | Beşinci Delik                                                                                                                  | 10mm  | Beşinci Delik                                                                                                                 | 7mm   |
| Altıncı Delik                                                                                                                    | 10mm  | Altıncı Delik                                                                                                                  | 10mm  | Altıncı Delik                                                                                                                 | 7mm   |
| Yedinci Delik                                                                                                                    | 10mm  | Yedinci Delik                                                                                                                  | 11mm  | Yedinci Delik                                                                                                                 | 7mm   |

Tablo 2. Murat Memiş ve Mehmet Çeltek Yapımı Selanik Zurnaları, Ali Rıza Acar Yapımı Kaba Zurna Delik Çapları ve Karşılaştırması

Selanik zurnası iki yapımcı ustanın yaptığı zurnaların delik çapları incelendiğinde iki ustanın 'da Zurnanın deliklerini, neredeyse aynı çaplarında açtığı (deldiği) görülmektedir. Bazı deliklerin arasında en büyük fark 1mm olduğu yukarıdaki tabloda sayısal olarak ifade edilmiştir.

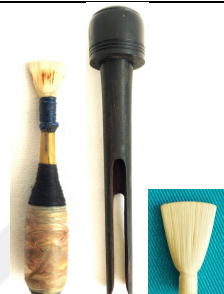
Selanik zurnası ve kaba zurna delik çapları incelendiğinde ise;

Kaba zurnanın ön yedi deliğinin 'de 7mm olduğu arka deliğinde 7,5mm olduğu görülmektedir. Selanik zurnasının genel delik yapıları ise en küçüğü 7mm olduğu en

büyük deliğinde 11mm olduğu görülmektedir.

Bu ölçüm sonrasında anlaşıyor ki Selanik zurnası ve kaba zurna arasında delik çapı benzerliği görülmemektedir.

Murat Memiş ve Mehmet Çelttek yapımı Selanik zurnaları, Ali Rıza Acar yapımı Kaba Zurna kamış, lüle (kanel-boru) ve nazik (nezik) karşılaştırması.

|                                                                                                                                           |                                                                                                                                              |                                                                                                                                            |                          |                         |                            |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------|-------------------------|----------------------------|
|  <p>Murat Memiş Yapımı<br/>Selanik Zurna Ekipmanları</p> |  <p>Mehmet Çelttek Yapımı<br/>Selanik Zurna Ekipmanları</p> |  <p>Ali Rıza Acar Yapımı Kaba<br/>Zurna Ekipmanları</p> |                          |                         |                            |
| TAM BOY                                                                                                                                   |                                                                                                                                              |                                                                                                                                            |                          |                         |                            |
| Kamış                                                                                                                                     | BOY:10/12mm<br>EN: 5/7mm                                                                                                                     | KAMIŞ                                                                                                                                      | BOY:10/12mm<br>EN: 5/7mm | Kamış                   | BOY:13/14mm<br>EN: 13/14mm |
| Lüle<br>Kanel<br>(Boru)                                                                                                                   | 56/57mm                                                                                                                                      | Lüle<br>Kanel<br>(Boru)                                                                                                                    | 56/57mm                  | Lüle<br>Kanel<br>(Boru) | 55mm ile<br>60mm           |
| Nazik (Nezik)                                                                                                                             | 91mm                                                                                                                                         | Nazik (Nezik)                                                                                                                              | 79mm                     | Nazik (Nezik)           | 155mm                      |

**Tablo 3.** Murat Memiş ve Mehmet Çelttek yapımı Selanik zurnaları, Ali Rıza Acar yapımı Kaba Zurna kamış, lüle (kanel-boru) ve nazik (nezik)

Ölçümler sonucunda yukarıdaki tablo incelendiğinde,

a. Selanik Zurnasında kullanılan kamış 10/12mm boyunda, eni ise 5/7mm boyunda olduğu görülmektedir. Bu ölçümler sonucunda selanik zurnasında farklı ustaların yapımı da olsa kullanılan kamışın boyları aynı denilecek şekilde benzerlik ve ölçü uyumu taşımaktadır.

b. İki farklı ustanın yapımı olan Selanik Zurnalarının lüle (kanel-boru)



ölçümleri incelendiğinde her iki lülenin de 56/57mm olduğu görülmekle beraber benzerlik ve neredeyse fark olmadığı ortaya çıkmıştır.

c. Kaba Zurnada kullanılan kamışın ölçümü yapıldığında 13/14mm boyunda, 13/14mm eni olduğu tespit edilmiştir. Zurnanın büyük olmasından kaynaklı kamış boyları da Selanik Zurnasına göre büyük olduğu yerinde bir tespit olacaktır.

d. İki farklı ustanın yapımı olan Selanik Zurnası nazik (nezik) bölümü incelendiğine Murat Memiş yapımı olan Nazik (nezik) tam boy 91mm olduğu, Mehmet Çeltek yapımı olan Nazik (nezik) tam boy 79mm olduğu görülmektedir. 12mm boy farkı olduğu göz önünde bulundurularak aralarında yakın olmayan bir fark olduğu gözlemlenmiştir.

e. Kaba zurnanın Nazik (nezik) bölümü ölçüldüğünde tam boy 155mm olduğu, Her iki Selanik zurnasının Nazik (nezik) boylarından çok farklı olduğu tespit edilmiştir.

f. Bütün tablodaki zurnaların kamış yapısı, nazik (nezik) ve lüle (kanel-boru) görsel şekil itibari ile birbirlerine benzemektedir. Ölçüsel olarak farklar yukarıda belirtilmiş olmakla beraber, şekilsel benzerlikleri de tablo da görülmektedir.

Murat Memiş ve Mehmet Çeltek yapımı Selanik zurnaları, Ali Rıza Acar yapımı Kaba Zurna kalak bölgesi ve çapları karşılaştırması.

| Selanik Zurnası Mehmet Çeltek Yapımı (Kalak Ve İç Çapı) |         | Selanik Zurnası Murat Memiş Yapımı (Kalak Ve İç Çapı) |         | Kabazurna Ali Rıza Acar Yapımı (Kalak Ve İç Çapı) |         |
|---------------------------------------------------------|---------|-------------------------------------------------------|---------|---------------------------------------------------|---------|
|                                                         |         |                                                       |         |                                                   |         |
| Tam Çap                                                 | 71/72mm | Tam Çap                                               | 71/72mm | Tam Çap                                           | 73/75mm |
| İç Çap Bitiş Noktası                                    | 18mm    | İç Çap Bitiş Noktası                                  | 18mm    | İç Çap Bitiş Noktası                              | 18mm    |
| Kalak Dış Çap Et Kalınlığı                              | 6,5mm   | Kalak Dış Çap Et Kalınlığı                            | 3,5mm   | Kalak Dış Çap Et Kalınlığı                        | 4mm     |

**Tablo 4.** “Murat Memiş ve Mehmet Çeltek yapımı Selanik zurnaları, Ali Rıza Acar yapımı Kaba Zurna kalak bölgesi ve çapları”.

a. Tabloda görülen ölçümler doğrultusunda kalak bölgesi tam çapları iki farklı ustanın yapımı olan Selanik zurnalarında 71mm/72mm olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda zurnalar yapısal olarak belli bölgeleri yapım standartlarına ulaştığı düşünülebilir.

b. Kaba zurna kalak tam çapı 73mm/75mm aralığında olup Selanik zurnasından 2mm/3mm gibi bir fark görülmektedir. Bu veriler değerlendirildiğinde Kaba zurna ve Selanik zurnası kalak tam çaplarında büyük bir fark olmadığı saptanmıştır.

c. Zurnaların İç çap bitiş noktası ölçüldüğünde; Selanik zurnası ve kaba zurnasının 'da 18mm çapında olduğu görülmektedir. Bu benzerlik doğrultusunda kaba zurna ve Selanik zurnası iç çapları, yapımcılar tarafından standardizasyona oturtuldu görülmüştür.

d. Kalak dış çap et kalınlığı incelendiğinde, Mehmet Çeltek yapımı Selanik zurnasının 6,5mm, Murat Memiş ustanın yapımı Selanik zurnasının ise 3,5mm olduğu, Ali Rıza Acar ustanın yapımı Kaba Zurnanın ise 4mm olduğu ölçümler ile tespit edilmiştir. Çeltek yapımı olan Selanik Zurnasının kalak dış çap et kalınlığının diğer iki zurna ile benzerlik göstermemesi ise, o bölümde ağaca mukavemeti arttırması için koyduğu bombeli desen nedenindendir. Memiş usta (Selanik) Acar ustanın (Kaba) zurnaları kalak bölgesi et kalınlığı neredeyse aynı olduğu, 0,5mm fark olduğu tespit edilmiştir.

e. Kaba zurna ile Selanik zurnası arasındaki en büyük fark ise; icra sırasında kaba zurnada “Avurtlak” kullanıldığı, selanik zurnasında ise asla kullanılmadığı bilinmektedir. Zurna icracıları ile de doğrudan görüşmede hepsi tarafından ifade edilmiştir. Buna etken olarak da zurnaların kamışlarının sertlik ve icra esnasında üflenen nefes şiddetinin büyük önemi vardır demek yerinde bir tespit olacaktır.

## BÖLÜM 5: SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın bulguları ve bunlardan elde edilen sonuçlar ve önerilere yer verilmiştir

### 5.1. Sonuç

Kültür bir toplumun tüm varlığını, tüm değer yargılarını ifade etme biçimi olmakla beraber, yüzyıllardır gelen geleneklerinde dinamik şekilde ayakta tutan olgudur. Ege bölgesi ve illerinin yüzyıllardır zurna çalgısının kültür ile olan bağı bilinmektedir. Yapılan çalışmada Ege bölgesine gelen Horasan göçmenleri ile gelen kaba zurna icracılığı ve Selanik den mübadele ile gelen Roman kökenli vatandaşların Selanik zurnasının icracılığını sürdürmektedirler. Bu iki farklı grubun ve iki farklı zurnanın incelenmesi bu çalışma ile ortaya konmaya çalışılmıştır.

Sonuçlar maddeler halinde sunulmuştur.

1. Ege Bölgesinde iki farklı yapıda önümüze çıkan Selanik zurnası ve Kaba zurnanın yoğun olarak halk oyunları müzik icrasında ve Türk Halk Müziği anlamında da yörede yoğun şekilde icra edildiği,

2- Düşün ve yöresel festivaller, şenlikler, güreşler vb. gibi birçok kültürel ve geleneksel yapıya sahip olan, tüm faaliyetlerde kaba zurna ve selanik zurnasının bu faaliyetlerde çalındığı,

3- Horasan göçmeni olan Abdalların kaba zurna çalım icracısı olduğu, bu çalgıyı aile geleneği olan babalarından ve dedelerinden usta çırak ilişkisi ile öğrendiği görülmektedir. Bu mesleği yapmalarının en büyük etkeni ise geçim kaynağı olması, bu aile geleneğinde müzisyenliğin devam ettirilmesi, ekonomik kazancında sağlanması önemli rol oynadığı,

4- 1923'te mübadele ile Selanik den göçen roman asıllı göçmenlerin, içlerinde bulunan Selanik zurnası icracıları, zurna çalımını babalarından ve dedelerinde usta çırak ilişkisi ile öğrendiği, bunu meslek olarak yıllardır yaptıkları ve geçim kaynaklarının bu olduğu,

5- Selanik göçmeni olan zurna icracıları, balkan müziği icra ederken, Ege

bölgesinde yaşamaya başlaması ile, bölgede yüzyıllardır yaşayan zeybek kültürüne uyum sağlayıp, zeybek müziği icrasını da yapmaya başladığı ve halende devam ettirdiği,

6- Horasan göçmeni olan zurna icracıları, Ege bölgesinde yaşamaya başlaması ile, bölgede yüzyıllardır yaşayan zeybek kültürüne uyum sağlayıp, zeybek müziği icrasını da yapmaya başladığı ve halende devam ettirdiği,

7- Selanik zurnasının uzun yıllardır aynı stilde 5 parmak kapalı şekilde icracılar tarafından çalındığı araştırmalar sonucunda tespit edilmiştir. İracılar ile görüşmeler sonucunda, bazı eserlerin makamsal farklılıkları neticesinde 5 parmak ya da 6 parmak kapalı şekilde eser çaldıkları,

8- Kaba zurna çalımında kanelin üzerine takılan bilezik ya da avurtluk denilen ekipman takılarak icra yapılmaktadır. Selanik zurnasında bu ekipman kullanılmadığı,

9- Kaba zurnanın sesinin çıkmasını sağlayan “kamış” Selanik zurnasının kamışına göre daha sert ve büyük olduğu, çalındığı açık alanda daha büyük bölgede duyulmasını sağladığı,

10- Kamış yapımının enstrüman icrasının dışında ekonomik kazanç elde etmek içinde geleneksel yöntemle göre yapıp satıldığı,

11- Selanik zurnası ve kaba zurnanın kamış yapım şekli ve ustaların kullandığı yöntem birbirine çok benzediği,

12-İki farklı ustanın da yaptığı Selanik zurnaları incelendiğinde, birbirine çok benzer ve hatta bazı delik ve kalak çaplarının aynı ölçülerde olduğu,

13- Selanik zurnaları incelendiğinde iki farklı ustanın yapımı olan kanel-boru kısmının çok benzer olduğu ölçülerin neredeyse aynı olduğu sonuçlarına varılmıştır.

## 5.2. Öneriler

Araştırmanın sonuçlarına göre aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

1. Kaba zurna icracıları ve Selanik Zurnası icracılarının çalım şekilleri (tavır) ses kaydı yapıp, yeniden notası yazılıp arşivlenmelidir.

2. Kaba Zurna ve Selanik Zurnasının kamış yapımı belli standartlarda, obua

kamışı gibi fabrikasyon üretime geçmesi, mevsimsel kamışın toplanması yerine, seracılık sisteminde kamış yapısına uygun biçimde yetiştirilip, arz talebi karşılaması adına, bu yöntem ile üretimi planlanmalıdır.

3. Kaba Zurna ve Selanik Zurnasının yapımının belli standartlara uygun şekilde üretimi geçilip yapımının devamı sağlanmalıdır.

4. Mesleki müzik eğitimi veren tüm kurumlarda Kaba Zurna ve Selanik Zurnası olarak iki seçenekli eğitimin verilebilmesi ve geleneksel biçimde çalının aktarımı yapılmalıdır.

5. Mesleki eğitim veren konservatuar vb. kurumlarda bulunan çalgı yapım bölümlerinde Selanik ve Kaba Zurnanın yapımının başlaması ve geliştirilmesi sağlanmalıdır.

6. Mesleki müzik eğitimi veren kurumlarda alaylı diye tabir edilen ya da usta çırak ilişkisi ile Zurna enstrümanı öğretimini aktaran, yöresel icracı ve ustaların bir araya getirilip icra yöntemleri, yapım sitilleri öğrencilere aktarılabilecek şekilde sempozyum, workshop, dinleti, söyleşi ve hatta Muğla'da 3 yıldır gerçekleşen zurna festivalleri yapılmalıdır.

## KAYNAKÇA

- Ak, A. Ş. (2009). Türk Mûsikisi Tarihi (Genişletilmiş 2. Baskı) Ankara: Akçağ Yayınları
- Aksoy, B. (2003). Avrupa Gezginlerin Gözüyle Osmanlılarda Musıki. İstanbul: Mas Matbaacılık.
- Alemdaroğlu, V. (1999). Türk Halk Müziğinde ve Türk Halk Oyunlarında Kullanılan Enstrümanlar. Ankara:
- And, M. (2000). 40 Gün 40 Gece Osmanlı Düğünleri, Şenlikleri, Geçit Alayları. İstanbul. Creative Yayıncılık ve Tanıtım Ltd. Şti. (fotolar alıntı)
- Aydın, A (2020). Osmanlı Belgeleri Işığında Zurna ve Zurnazenler. Eurasian Journal of Music and Dance, (17), 256-276.
- Aydın, A. F. (2011). Anadolu Zeybek Müziği Kaba Zurna Repertuvarında Sözlü Aktarın Teknikleri. Zeybek Ateşi (1), 1-12.
- Aydın, O. Çiçek, İ. (2013). Ege Bölgesi'nde yağışın mekânsal dağılımı. Coğrafi Bilimler Dergisi, 11 (2), 101-120. DOI: 10.1501/Cogbil\_0000000145
- Arslan, E. (2017). Geleneksel Türk Halk Müziği Nefesli Enstrümanlarından “Zurna”nın Erzurum Bölgesine Ait İcralarda Tavır Özelliklerinin Tespiti. Yüksel Lisans Tezi.
- Balcı, A. (2005). Sosyal Bilimlerde Araştırma. Ankara: Pegem Yayıncılık
- Darkot, B.; Tuncel, M. (1988) Ege Bölgesi Coğrafyası, İstanbul Üniversitesi Yayınları/Coğrafya Enstitüsü Yayınları, 2.Baskı, İstanbul.
- Erkan, T. (2008). Türk Halk Oyunları Müziklerinden Örnekler. (1. Baskı) İzmir: Sade Matbaacılık.
- Göher Vural, F. (2017). Kökenlerinden Günümüze Türk ve Makedon Düğünlerinde Davul-Zurna İle Tapan - Zurla. Türklük Bilimi Araştırmaları: 273-298.
- Gök, S. (2016). Burdur Yöresi Türk Halk Müziği ve Özellikler. Konya: Doktora Tezi.
- Juhász, C. F. (2002). “Davul-Zurna / Tapan-Zurla – Drum and shawm”, Rombase, Mayıs Avusturya, <http://romani.uni-graz.at/rombase>

- Kastelli, A. S. (2014). Anadolu Geleneksel Nefesli Çalgılar ve Bu Çalgılar Üzerine Özgün Bağdalar. Afyonkarahisar: Sanatta Yeterlik Tezi.
- Kerimov, M. (2003). Azerbaycan Musiki Aletleri (1.Baskı) Bakü: Mega Basım Yayın Sanayi ve Tic. A.Ş
- Ozanoğlu, T. (2011). Kültür Bakanlığı Anadolu Halk Çalgıları I Telli Çalgılar. Cilt-1. Ankara: Hazal Matbaacılık.
- Ozanoğlu, T. (2011). Kültür Bakanlığı Anadolu Halk Çalgıları 2 Nesepli Çalgılar. Cilt-2. Ankara: Hazal Matbaacılık.
- Öztürk, O. M. (2006). Zeybek Kültürü ve Müziği (1. Baskı) Bağcılar-İstanbul: Ayhan Matbaası.
- Rahmetov, H. (1975). Azerbaycan Halk Çalgı Aletleri (1.Baskı) Bakü: Işık Neşriyatı.
- Sağlambilen, O. (2014). Geleneksel Türk Müziği Çalgıları Eğitiminde Lüleburgaz Yöresi Kaba Zurna İcracılarının Çalgıyla İlişkin Görüş ve Uygulamalarının İncelenmesi. Ankara: Doktora Tezi.
- Say, A. (2010). Müzik Tarihi, Müzik Ansiklopedisi Yayınları Ankara.
- Şengül, C. (2007) Kültürün Yaygınlaşmasında Müziğin Yeri ve Önemi UTBS
- Tekin, E. “Zurna” TDV İslâm Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/zurna> (09.03.2021).
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006) Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara Sözkese Matbaacılık.
- Vural, Feyzan. (2017). Kökenlerinden Günümüze Türk ve Makedon Düğünlerinde Davul-Zurna ile Tapan ile Zurla. Makale.

### İnternet Kaynakları

- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, <https://aregem.ktb.gov.tr/TR12707/uflemeli-calgilar.html> (Erişim Tarihi: 28.01.2024)
- Ötkem, T. <https://www.angelfire.com/art2/otken/uflemetekniği.htm#kabazurnalogo> (Erişim Tarihi: 21.01.2024)

<http://cografyaharita.com/haritalarim/4mege-bolgesi-iller-haritasi.png>

<https://istanbultarihi.ist/235-istanbulun-sesleri-osmanli-doneminde-istanbuldaki-muzikler>





**EKLER****EK-1: ETİK BEYANI**

Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırladığım bu tezde

- Tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- Atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- Bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı,

beyan ederim.

27.05.2024

Oğuz PAKSOY

## EK-2: YAYIMLAMA ve FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Akdeniz Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikrî mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalara (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan, telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge** kapsamında tezim aşağıda belirtilen haricinde YÖK Ulusal Tez Merkezi Erişim Sisteminde erişime açılır.

☐ Enstitü Yönetim Kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir.

☐ Enstitü Yönetim Kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir.

☐ Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir.

27.05.2024

Oğuz PAKSOY

**EK-3: TEZ ORİJİNALLİK RAPORU****AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ****Güzel Sanatlar Enstitüsü**

**Tez Başlığı:** Ege Bölgesinde Kullanılan Selanik Zurnası ve Kaba Zurnanın Yapısal ve Teknik Özellikleri Üzerine Bir İnceleme

Yukarıda başlığı verilen tezimin tamamı Turnitin adlı intihal programı aracılığı ile tez danışmanım tarafından kontrol edilmiştir. (Tez 106, Tez 206, Tez 010 Formları) Kontrol sonucunda (kaynakça hariç) aşağıdaki veriler elde edilmiştir;

| <b>Raporlama Tarihi</b> | <b>Sayfa Sayısı</b> | <b>Karakter Sayısı</b> | <b>Savunma Tarihi</b> | <b>Benzerlik Oranı (%)</b> | <b>Gönderim Numarası</b> |
|-------------------------|---------------------|------------------------|-----------------------|----------------------------|--------------------------|
| 06.06.2024              | 87                  | 12447                  | 27.05.2024            | %15                        | 2396880301               |

Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıdaki vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. 27.05.2024

Oğuz PAKSOY

Öğrenci No: 202253011804

Anasanat/Anabilim Dalı: Müzik Anasanat Dalı

Program (İşaretleyiniz)

| <b>Yüksek Lisans</b> | <b>Sanatta Yeterlilik</b> | <b>Doktora</b> | <b>Bütünleşik Doktora</b> |
|----------------------|---------------------------|----------------|---------------------------|
| X                    |                           |                |                           |

UYGUNDUR

Prof. Dr. Sevilay GÖK

## EK-4: THESIS ORIGINALITY REPORT

### AKDENİZ UNIVERSITY

#### Institute of Fine Arts

**Title:** An Examination on the Structural and Technical Characteristics Comparison of the Selanik Zurna and Kaba Zurna Used in the Aegean Region

The whole thesis/art work report is checked by my supervisor, using Turnitin plagiarism detection software taking into consideration the below mentioned filtering options. (Tez 106, Tez 296, Tez 101 Forms) According to the originality report, obtained data are as follows. (Bibliography excluded)

| Date Submitted | Page Count | Character Count | Date of Thesis Defence | Similarity Index (%) | Submission ID |
|----------------|------------|-----------------|------------------------|----------------------|---------------|
| 06.06.2024     | 87         | 12447           | 27.05.2024             | %15                  | 2396880301    |

I declare that I have carefully read the Akdeniz University Institute of Fine Arts Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations, I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge. I respectfully submit this for approval.

27.05.2024

Oğuz PAKSOY

Student No: 202253011804

Department: Music

Program/Degree (Please Mark)

| Master's | Proficiency in Art | PhD | Integrated PhD |
|----------|--------------------|-----|----------------|
| X        |                    |     |                |

APPROVED

Doç. Dr. Sevilay GÖK

**EK-5: GÖRÜŞME FORMU**

1. Adınız soyadınız?
2. Yaşınız?
3. Tahsiliniz?
4. Nerelisiniz?
5. Kaç yıldır zurna icracısı/sınız?
6. Kaç yıldır çalgı yapımı ile uğraşıyorsunuz?
7. Ustanız var mı? Nereli?
8. Çalgı yapım atölyeniz var mı?
9. Zurna yapımında hangi ağaçları ve ne tür malzeme kullanıyorsunuz?
10. Çırak yetiştiriyor musunuz?

1. Bu çalışma doğrultusunda görüşme sağlanan kişilerden, isimlerinin bu bilimsel çalışmada açıkça yayınlanması ve ifade edilmesi için izin alınmıştır. Başka yapılacak olan çalışmalarda kullanılabilmesi durumu da kaynak kişilerin onayı ve izni doğrultusundadır.

### **KAYNAK KİŞİLER**

KK 1: Abdurrahim Karademir, (1951) (Aydın ili Doğumlu) Ege Üniversitesi Devlet Türk Müziği Konservatuvarı, (Öğretim Görevlisi), (Emekli)

KK 2: Ali Rıza Acar (1955) (Kastamonu cide) zurna ve kamal imalatçısı

KK 3: Mehmet Çeltek (1987)

KK 4: Murat Memiş ( 1978) ( manisa ili doğumlu) zurna imalatçısı

KK 5: Basri Eğriboyun (Aydın ili germencik ilçesi doğumlu)

KK 6: Necmi Ündev



**T. C.**  
**AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ**  
 Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürlüğü



**ÖZGEÇMİŞ**

***Kişisel Bilgiler***

|              |  |
|--------------|--|
| Adı Soyadı   |  |
| Doğum Yeri   |  |
| Doğum Tarihi |  |

***İletişim Bilgileri***

|         |  |
|---------|--|
| Telefon |  |
| E-posta |  |
| Adres:  |  |

***Eğitim Bilgileri***

|               |  |
|---------------|--|
| Lise          |  |
| Lisans        |  |
| Yüksek Lisans |  |

***Kariyer Bilgileri***

|             |  |
|-------------|--|
| İş Deneyimi |  |
|-------------|--|